

92.5
к17

КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

2010

92.5
К 17

Управління культури, туризму і курортів
Хмельницької облдержадміністрації

Хмельницька обласна
універсальна наукова бібліотека ім. М. Островського

**Календар
знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини
на 2010 рік**

Рекомендаційний бібліографічний довідник

1110008

Хмельницький
2009

П1038-2010

Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2010 рік: Реком. бібліогр. довід. / Упр. культури, туризму і курортів Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського. – Хмельницький, 2009. – 96 с.

Друкується за рішенням Науково-редакційної ради Хмельницької ОУНБ ім. М. Островського, протокол № 12 від 9.10.2009 р.

Укладачі: Мельник В.О.
Баваровська О.О.

Відповідальна за випуск: Синиця Н.М.

Хмельницька обласна
наукова бібліотека
ім. М. Островського

Перевірен. 2013 р.]

Передмова

“Календар знаменних і пам’ятних дат Хмельниччини на 2010 рік” – традиційне довідкове видання, яке готує Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. Островського починаючи з 1966 року.

Мета видання – надати бібліотечним працівникам, науковцям, освітянам, краєзнавцям та всім, хто цікавиться минулими й сьогоденням Хмельниччини довідковий матеріал про важливі події в історії нашого краю, відомих уродженців та знаних людей, які життям і діяльністю пов’язані з Поділлям.

Видання відкривається переліком ювілейних дат 2010 року. Позначені дати (*) супроводжуються довідками та рекомендаційними бібліографічними списками літератури. Бібліографічні довідки подаються в авторській редакції. До списків літератури включені в основному джерела, які є у фондах обласної бібліотеки.

При підготовці та проведенні соціокультурних заходів по відзначенню знаменних і пам’ятних дат радимо також використовувати інформаційні довідки “Календаря ...” за 2005 рік.

Для зручності в користуванні до “Календаря” вміщено покажчик персоналій.

Відбір матеріалів до покажчика завершено у вересні 2009 року.

Дякуємо всім, хто взяв участь у підготовці видання до друку. При передруку просимо посилатися на джерело. Свої зауваження і пропозиції надсилайте за адресою:

29000, м. Хмельницький,
вул. Театральна, 28,
Обласна універсальна наукова бібліотека
ім. М. Островського, відділ краєзнавства
<http://www.ounb.km.ua>

Знаменні і пам'ятні дати

**Віки, як люди. Той приносить біди.
Той – урожай. Той знань дарує суть.
Віки, як неоднакові сусіди.
І всі – на площі Всесвіту живуть.**

Микола Федунець

- 1*** **125** років з дня народження Григорія Костянтиновича Голоскевича (1885–1934) – мовознавця, громадського діяча, одного з укладачів “Російсько-українського словника Української академії наук”. Був репресований, реабілітований у 1989 р. Народився в с. Супрунківці, нині Кам’янець-Подільського р-ну;
- **100** років з дня народження Василя Трохимовича Артеменка (1910–2001) – художника-оформлювача, модельєра мистецтва та промислової графіки, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Кам’янець-Подільський;
  - **80** років з дня народження Юрія Марковича Гамрецького (1930–2003) – доктора історичних наук, професора. Народився в м. Шепетівка. З 1992 р. жив у США;
  - **65** років з дня народження Анатолія Васильовича Гринчишина (1945–1985) – диригента. Працював у Київському драматичному театрі ім. І. Франка. Народився в с. Іванківці;
  - **60** років з дня народження Валерія Андрійовича Смолія – українського історика, академіка НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився в с. Авратин Волочиського р-ну;
  - **60** років з дня народження Миколи Єгоровича Скиби – заслуженого працівника народної освіти, відмінника освіти, академіка Української технологічної академії, Міжнародної академії інформатизації, ректора Хмельницького національного університету;

- 55 років з дня народження Володимира Борисовича Кирилюка – управлінця, заступника голови Хмельницької обласної державної адміністрації (з 2005 р.). Народився в с. Суслівці Летичівського р-ну.

- 2 * 70 років з дня народження Ніли Йосипівни Волошиної – педагога, доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента Академії педагогічних наук України. Народилася в с. Думанів Кам'янець-Подільського р-ну;

- 60 років з дня народження Надії Павлівни Гуменюк – поетеси, прозаїка, публіциста, члена Національної спілки письменників України, лауреата премії ім. А. Кримського. Народилася в с. Онацьківці Полонського р-ну.

- 3 60 років з дня народження Надії Лаврентіївни Пукас – поетеси, лауреата Хмельницької міської премії ім. Б. Хмельницького. Народилася в с. Матвійківці Городоцького р-ну.

- 5 65 років з дня народження Олександра Петровича Перепелиці – вченого, доктора хімічних наук, професора Національного університету харчових технологій. Народився в с. Волоське Деражнянського р-ну.

- 6 100 років з дня народження Миколи Сергійовича Білецького (1910–1977) – актора, заслуженого артиста України. Народився в с. Іванківці, нині Волочиського р-ну;

- 80 років з дня народження Галини Семенівни Собчук – музейного працівника, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, заслуженого працівника культури України, директора Національного музею-садиби М.І. Пирогова. Народилася в с. Малинки Красилівського р-ну.

- 7 **105** років з дня народження Зінаїди Власівни Вікторжевської – художниці станкового живопису. Народилася в м. Кам'янець-Подільський.
- 8 **70** років з дня народження Анатолія Степановича Глушака – поета, перекладача, члена Національної спілки письменників України. Народився в с. Писарівка Волочиського р-ну.
- 11 **105** років з дня народження Онисії Яківни Шресер-Ткаченко – музикознавця, педагога. Народилася в с. Красноставці Чемеровецького р-ну.
- 12 **125** років з дня народження Павла Григоровича Кленатського (1885–193?) – українського вченого, історика, приват-доцента Кам'янець-Подільського українського державного університету (1919–1921);
- **90** років з дня народження Петра Ксенофонтівича Баюка (1920–1943) – військовослужбовця, Героя Радянського Союзу. Народився в с. Гальчинці Теофіпольського р-ну.
- 14 **105** років з дня смерті Андрія Івановича Димінського (1829–1905) – фольклориста, етнографа, краєзнавця Поділля. Помер у с. Струга, нині Новоушицького р-ну;
- **60** років з дня народження Миколи Івановича Бахмата – доктора сільськогосподарських наук, професора, члена-кореспондента Міжнародної академії аграрної освіти, ректора Подільського аграрно-технічного університету (з 2002 р.). Народився в с. Завадівка, нині с. Вишнівчик Чемеровецького р-ну.
- 15 **95** років з дня народження Лео Мола (Леоніда Григоровича Молодожанина) – скульптора, автора пам'ятників Т.Г. Шевченку у Вашингтоні (1964) та Буенос-Айресі (1971). Народився у м. Полонне. Живе у м. Вінніпезі (Канада).

- 20** 80 років з дня народження Олександра Трифоновича Щура – історика, краєзнавця Поділля, публіциста. Народився в с. Балин Дунаєвецького р-ну.
- 22** 110 років з дня народження Анатолія Никаноровича Гудзовського (1900–1984) – громадсько-політичного діяча і публіциста, активного діяча Державного центру УНР за кордоном. Навчався в Кам'янець-Подільській духовній семінарії.
- 25** 135 років з дня народження Григора Афанасійовича Вержбицького (1875–1942) – військового діяча, генерал-лейтенанта. Народився у м. Летичів;
- 90 років з дня народження Григорія Купріяновича Омельчука (1920–1983) – Героя Радянського Союзу. Народився в с. Мала Боровиця Білогірського р-ну.
- 27** 60 років з дня народження Віктора Климовича Грищука – правознавця, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри кримінального права і кримінології Львівського університету внутрішніх справ. Народився у с. Сохужинці Ізяславського р-ну.
- 28** 80 років з дня народження Анатолія Федоровича Ігнащенка – архітектора, лауреата Державної премії імені Т.Г. Шевченка. Народився в с. Захарівці Хмельницького р-ну.
- 29*** 80 років з дня народження Анатолія Володимировича Сваричевського – педагога, літературознавця, краєзнавця Поділля, публіциста, лауреата обласних премій імені Т.Г. Шевченка, імені Мелетія Смотрицького, імені Якова Гальчевського та ін. Народився в с. Баговиця Кам'янець-Подільського р-ну.
- 31** 60 років з дня народження Володимира Михайловича Войцицького – вченого, доктора біологічних наук, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився в м. Кам'янець-Подільський.

80 років тому за рішенням окружного виконавчого комітету Кам'янець-Подільська музична профшкола реорганізована у школу з підготовки культурно-освітніх працівників. Нині це – Кам'янець-Подільський коледж культури і мистецтв;

65 років з часу заснування Хмельницької взуттєвої фабрики;

- * **50** років з часу створення хмельницького футбольного клубу «Динамо».

Лютий

- 4** **130** років з дня народження Влодзімежа Дзвонковського (1880–1954) – польського історика і громадського діяча. Народився у м. Красилів;
- **125** років з дня народження Зінаїди Сергіївни Рибчинської (1885–1964) – драматичної актриси і співачки (меццо-сопрано). Народилася у м. Кам'янець-Подільський;
- **100** років з дня народження Семена Сергійовича Сербіна (1910–1986) – вченого-біолога, доктора біологічних наук, професора, ректора Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту (1957–1980).
- 7** **110** років з дня народження Захара Кузьмича Кицюка (1900–1923) – поета, уродженця с. Івонинці Летичівського р-ну.
- 11** **80** років з дня народження Валентина Олександровича Котика (1930–1944) – юного учасника партизанського руху на Поділлі в роки Другої світової війни, Героя Радянського Союзу. Народився в с. Хмелівка Шепетівського р-ну;

- 50 років з дня народження Володимира Віталійовича Грабка – фахівця у галузі електричних систем, доктора технічних наук, професора, завідувача кафедри електромеханічних систем автоматизації Вінницького політехнічного інституту. Народився в с. Велика Левада Городоцького р-ну.

- 12 75 років з часу виходу першого номера газети “Красилівський вісник” – органу Красилівської райради та райдержадміністрації.

- 15 105 років з дня народження Надії Іванівни Колесникової – заслуженої артистки України. Працювала в обласному музично-драматичному театрі ім. Г. Петровського (1937–1979).

- 21 85 років з дня народження Бориса Романовича Ліпмана – музикознавця, композитора, педагога, керівника народної хорової капели Кам'янець-Подільського національного університету (1950–2000). Народився в м. Кам'янець-Подільський.

- 22 100 років з дня народження Петра Федоровича Щербини (1910–2001) – доктора юридичних наук, професора. З 1959 року працював у Кам'янець-Подільському педагогічному університеті;

- 45 років з дня народження Сергія Івановича Мельника – управлінця, Хмельницького міського голови. Народився в с. Моломолинці Хмельницького р-ну.

- 25 100 років з дня народження Антона Захаровича Одухи (1910–1967) – керівника партизанського з'єднання, Героя Радянського Союзу. Народився в с. Іванівка Славутського р-ну.

- 26* 100 років з дня народження Сергія Георгійовича Горшкова (1910–1988) – військового діяча, адмірала флоту, двічі Героя Радянського Союзу. Народився в м. Кам'янець-Подільський;

- **80 років з часу виходу першого номера газети “Край Кам'янецький”** – органу Кам'янець-Подільської райради та райдержадміністрації.

* * *

80 років з часу виходу першого номера газети “Дунаєвецький вісник” – органу Дунаєвецької райради та райдержадміністрації;

75 років з часу виходу першого номера газети “Колос” – органу Старосинявської райради та райдержадміністрації.

Березень

- 1 105 років з дня народження Миколи Дмитровича Станіславського (1905–1970)** – заслуженого артиста України. Працював головним режисером обласного музично-драматичного театру ім. Г. Петровського (1952–1959);
- **80 років з часу виходу першого номера газети “Вестник рабочих, солдатских и крестьянских депутатов”,** нині “Життя Старокостянтинівщини” – органу Старокостянтинівської райради та райдержадміністрації.
- 3 90 років з дня народження Герася Соколенка (Герасима Івановича Шмигельського, 1920–1945)** – українського поета. Народився в с. Михля Ізяславського р-ну;
- **90 років з дня народження Ії Хомайко-Мацюк (псевдонім Ісорі)** – відомої співачки (драматичне сопрано). Народилася в м. Кам'янець-Подільський. З 1958 р. проживає у США.
- 4 50 років з дня народження Олега Володимировича Хавронюка** – управління, заступника голови Хмельницької обласної ради (з 2006 р.).

- 9 115 років з дня народження Івана Дніпровського (І.Д. Шевченка, 1895–1934) – українського поета, прозаїка, драматурга, перекладача. Навчався та працював у Кам'янці-Подільському;**
- **105 років з дня народження Вадима Олександровича Дорошенка (Дрочинського, 1905–1944) – мовознавця, кандидата філологічних наук. Народився в м. Кам'янець-Подільський. У 1941 р. був репресований. У 1956 р. – реабілітований (посмертно);**
  - **80 років з дня народження Романа Івановича Болюха – поета, фольклориста, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласних премій імені М. Годованця, В. Буласенка. Народився в с. Мотрунки Красилівського р-ну.**
- 14 115 років з дня народження Прокопа Яковича Бідасюка – майстра художньої кераміки. Народився в с. Деркачі Старокостянтинівського р-ну.**
- 18 175 років з дня народження Каленика Васильовича Шейковського (1835–1903) – українського мовознавця, етнографа, фольклориста. Народився в м. Кам'янець-Подільський.**
- 20 110 років з дня народження Євтея Мойсейовича Гребенюка (1900–1944) – Героя Радянського Союзу. Народився в с. Волоське Деражнянського р-ну;**
- **90 років з дня народження Володимира Потаповича Шахнюка (1920–2003) – письменника. Народився у м. Славута;**
  - **85 років з дня народження Оксани Михайлівни Ашер – літературознавця, філолога, дослідниці творчості М. Драй-Хмари, дійсного члена УВАН та НТШ у США. Народилася у м. Кам'янець-Подільський.**

- 26** 50 років з дня народження Миколи Олександровича Шумського – заслуженого артиста України, доцента, лауреата міжнародних конкурсів. Народився в с. Гречана Старосинявського р-ну.
- 29** 30 років з часу створення Хмельницької обласної організації Національної спілки письменників України.
- 30** 580 років з часу письмової згадки про с. Ожигівці Волочиського р-ну (1430);
- 125 років з часу смерті Степана Хомича Хотовицького (1796–1885) – відомого російського та українського акушера і педіатра, професора, академіка Петербурзької медико-хірургічної академії. Народився в м. Країлів;
  - 50 років з дня народження Василя Людвиговича Синчука – військовослужбовця, кандидата юридичних наук, державного радника юстиції 2 класу. З 2004 р. – прокурор Харківської області. Народився в с. Удріївці Дунаєвецького р-ну.
- 31** 75 років з дня народження Вілена Петровича Ройзмана – вченого, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився в м. Летичів.

* * *

120 років з часу заснування Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника (1890);

80 років з часу селянських виступів проти суцільної насильницької колективізації у Шепетівському окрузі;

80 років з часу виходу першого номера газети “Зоря” – органу Волочиської райради та райдержадміністрації.

- 1 70 років з дня народження Броніслава Антоновича Грищука – письменника, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласної літературної премії ім. М. Годованця. Народився в с. Сергіївка Волочиського р-ну;
- * 65 років з дня народження Миколи Миколайовича Дарманського (1945–2005) – заслуженого працівника освіти і науки України, кандидата педагогічних наук, ректора Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту (1996–2004). Народився в с. Колодіївка Кам'янець-Подільського р-ну.
- 2 70 років з дня народження Бориса Миколайовича Олексієнка – генерал-майора, академіка, доктора воєнних наук. Народився в с. Чухелі Волочиського р-ну.
- 3 65 років з дня народження Віталія Івановича Газинського – диригента, педагога, народного артиста України. Народився в с. Сербинівка Старокостянтинівського р-ну.
- 6 65 років з дня народження Валерія Володимировича Ярецького (1945–2008) – народного артиста України, диригента державного ансамблю пісні і танцю “Козаки Поділля” Хмельницької обласної філармонії.
- 8 80 років з дня народження Лариси Григорівни Анищенко – лікаря-хірурга, доктора медичних наук. Народилася в м. Шепетівка.
- 9 85 років з дня народження Антона Кіндратовича Василевського – економіста, доктора економічних наук, професора. Народився в с. Олешин, нині Хмельницького р-ну.

- 13**   **120** років з дня народження В'ячеслава Вікентійовича Єзерського (1890–1963) – російського письменника, автора роману “Шевченко”, який у 30-х рр. XX ст. був забороненим. Народився в м. Ізяслав.
- 15**   **70** років з дня народження Миколи Флоровича Сумишина – письменника, журналіста, члена Національної спілки письменників України. Народився в с. Водички Хмельницького р-ну.
- 18**   **80** років з дня народження Володимира Олександровича Радзівєвського – краєзнавця Поділля, спелеолога, публіциста, члена Національної спілки журналістів України, дійсного члена Географічного товариства України. Народився в с. Миколаїв Хмельницького р-ну.
- 20**   **90** років з дня народження Юхима Володимировича Бейдера – єврейського поета, кандидата філологічних наук. Народився в с. Купіль Волочиського р-ну;
- **65** років з часу заснування Кам’янець-Подільського індустріального технікуму.
- 21**   **110** років з дня народження Георгія Микитовича Гая (1900–1966) – літературознавця, доктора філологічних наук. Народився в м. Ізяслав.
- 25**   **70** років з дня народження Олександра Григоровича Шелепала – письменника, журналіста. Народився у с. Глібів Новоушицького р-ну.
- 26**   **105** років з дня народження Федора Федоровича Єневича (1905–1976) – доктора філологічних наук, професора. Народився в с. Глібки Красилівського р-ну;

- 95 років з дня народження Віталія Єлисейовича Смоляка (1915–1982) – українського режисера і актора, народного артиста України. Народився в с. Іванківці Хмельницького р-ну.

- 27 105 років з дня народження Давида Веніаміновича Вайнберга – професора, доктора технічних наук. Народився в с. Новоселиця Старокостянтинівського р-ну.

- 29 55 років з дня народження Ніни Никифоровни Качеровської – поетеси, письменниці, члена Національної спілки журналістів України, заслуженого вчителя України. Народилась в с. Пирогівці Хмельницького р-ну.

* * *

445 років з часу першої згадки про смт Чемерівці (1565).

Травень

- 1 95 років з дня народження Михайла Абрамовича Барга (1915–1991) – історика, доктора історичних наук. Народився в смт Сатанів Городоцького р-ну;

- 70 років з дня народження Василя Васильовича Файфура – вченого в галузі медицини, доктора медичних наук, професора Тернопільського медичного інституту. Народився в с. Сивороги Дунаєвецького р-ну;

- 65 років з дня народження Василя Івановича Зінкевича – українського естрадного співака, народного артиста України, лауреата Державної премії імені Т.Г. Шевченка. Народився в с. Васьківці Ізяславського р-ну.

- 4 125 років з дня народження Лео Сироти (1885–1965) – піаніста, педагога. З 1929 р. – в еміграції. Народився в м. Кам'янець-Подільський.

- 8 120 років з дня народження Мойсея Єлійовича Альтмана (1890–1981) – єврейського письменника. Навчався в Кам'янець-Подільській чоловічій гімназії. Тут почав писати свої перші твори. Наприкінці 1949 року був безпідставно репресований.
- 9 100 років з дня народження Єфрема Ісааковича Ліхтенштейна (1910–1973) – доктора медичних наук. Народився в м. Волочиськ.
- 15 100 років з дня народження Івана Лук'яновича Дем'янчука – літературознавця, доктора історичних наук. Народився в м. Полонне.
- 16 115 років з дня народження Тодосія Степановича Осьмачки (1895–1962) – поета. На початку 30-х рр. XX ст. жив і вчителював у селах Івахнівці та Зарічанці Чемеровецького р-ну. У 1932–1933 рр. був репресований і ув'язнений в Кам'янець-Подільській тюрмі.
- 18 110 років з дня народження Юрія Івановича Липи (1900–1944) – українського письменника, історика, лікаря. Навчався в Кам'янець-Подільському державному університеті (1919–1920), редагував студентський журнал “Наше життя”. Автор спогадів “Кам'янець столичний”.
- 22 55 років з дня народження Юрія Павловича Берези – поета, прозаїка, члена Національної спілки письменників України. Народився в с. Городище Шепетівського р-ну.
- 27 45 років з часу смерті Миколи Івановича Радзівєвського (1884–1965) – композитора, диригента, заслуженого артиста України. Працював у Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г.І. Петровського, очолював хорові колективи обласного центру.

11/0008

- 31** 70 років з дня народження Анатолія Павловича Бондарчука – легкоатлета, тренера, доктора педагогічних наук, заслуженого майстра спорту СРСР, заслуженого тренера України та СРСР. Народився в м. Старокостянтинів.

Червень

- 1** 15 років з часу створення Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАНУ при Кам'янець-Подільському національному університеті.
- 9** 65 років з дня народження Фаїни Григорівни Мельник – спортсменки (дискобол), заслуженого майстра спорту СРСР, олімпійської чемпіонки (1972). Народилася в с. Бакота Кам'янець-Подільського р-ну.
- 12** 165 років з дня народження Івана Васильовича Лучицького (1845–1918) – українського та російського історика, члена-кореспондента Російської академії наук. Народився в м. Кам'янець-Подільський;
- 150 років з дня народження Феофіла Гавриловича Яновського (1860–1928) – терапевта, академіка АН України. Народився в с. Миньківці Дунаєвського р-ну;
- 105 років з дня народження Симона Григоровича Вессельмана (1905–1981) – фахівця у галузі теплоенергетики, доктора технічних наук, професора. Народився в с. Солобківці, нині Ярмолинецького р-ну.
- 17** 110 років з дня народження Уляна Євграфовича Швеця (1900–1944) – Героя Радянського Союзу. Народився в с. Березне Шепетівського р-ну.
- 21** 60 років з дня народження Петра Степановича Смоленюка – економіста, академіка Академії економічних наук України та Української Академії Економічної кібернетики, ректора (з 1992 р.) Хмельницького економічного університету.

23 55 років з дня народження Володимира Ілліча Под'япольського – художника-графіка, журналіста, члена Національної спілки журналістів України. Життєво і творчо пов'язаний з м. Хмельницький.

29 65 років з дня народження Семена Дмитровича Абрамовича – філолога, доктора філологічних наук, професора, старшого викладача, доцента Кам'янець-Подільського педагогічного інституту (1974–1988).

* * *

860 років з часу першої літописної згадки про Болохівську землю (1150);

110 років з часу заснування Деражнянської районної лікарні;

75 років з часу заснування Хмельницької дитячої музичної школи № 1;

75 років з часу заснування Новоушицької центральної бібліотеки.

Липень

4 80 років з дня народження Іона Ізраїлевича (Срулевича) Винокура (1930–2006) – професора, доктора історичних наук, академіка Української академії історичних наук, заслуженого працівника вищої школи України, краєзнавця Поділля, лауреата премії імені Юхима Сіцінського. З 1963 року працював у Кам'янець-Подільському державному університеті.

6 60 років з дня народження Ігоря Вікентійовича Білецького – живописця, художника театру, члена Національної спілки художників України. Народився в смт Стара Ушиця Кам'янець-Подільського р-ну.

- 7 **110 років з дня народження Юрія Корнійовича Смолича (1900–1976) – українського письменника. Навчався у Кам'янець-Подільській гімназії (1911–1913). Про своє перебування у місті над Смотричем розповів у повісті “Дитинство”.**
- 8 **30 років тому на подільську землю прибув Олімпійський вогонь.**
- 11 **70 років з дня народження Олени Антонівни Камбурової – народної артистки Росії. У 1957 р. закінчила Хмельницьку школу № 6.**
- 17 **50 років з дня народження Валентини Петрівни Волошиної – генерального директора виробничо-комерційного приватного підприємства “Оскар”, лауреата Всеукраїнської програми “Лідери регіонів”. Народилася в с. Гута-Яцьковецька Дунаєвського р-ну.**
- 19 **155 років з дня смерті Костянтина Миколайовича Батюшкова (1787–1855) – російського поета. У 1815–1816 рр. перебував на військовій службі в м. Кам'янець-Подільський. Тут написав вірші “Таврида”, “Розлука”, “Пробудження”, “Спогади”, “Мій геній”.**
- 22 **110 років з дня народження Милиці Миколаївни Симашкевич (1900–1976) – художниці, декоратора в театральному та кіномистецтві. Народилася в м. Кам'янець-Подільський;**
- **60 років з дня народження Михайла Петровича Войнаренка – вченого-економіста, поета, заслуженого працівника освіти України, доктора економічних наук, професора Хмельницького національного університету. Народився в с. Струга Новоушицького р-ну.**
- 24 **75 років з дня народження Петра Миколайовича Савчука – члена Національної спілки письменників України. Народився в с. Іванівка Новоушицького р-ну.**

- 25** 170 років з дня народження Аврама Гольдфадена (1840-1908) – єврейського драматурга, поета, композитора, режисера, актора. Народився в м. Старокостянтинів;
- * 75 років з дня народження Леоніда Павловича Бессараби – живописця, члена Національної спілки художників України, лауреата обласної премії ім. В. Розвадовського. Живе і працює у м. Хмельницький.
- 27** 125 років з дня народження Бориса Ілліча Збарського (1885-1954) – вченого-біохіміка, академіка, лауреата Державної премії СРСР. Народився в м. Кам'янець-Подільський.
- 28** 115 років з дня народження Володимира Яковича Герасименка (1895-1984) – літературознавця, фольклориста, доктора філологічних наук. Народився в с. Вовковинці Деражнянського р-ну.

Серпень

- 4** 50 років з дня народження Сергія Олександровича Кріля – вченого, математика, кандидата фізико-математичних наук, доцента Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Народився в с. Зеленче Дунаєвського р-ну.
- 6** 85 років з дня народження Афанасія Миколайовича Коляновського – члена Національної спілки письменників України. Народився в с. Тернавка, нині с. Томашівка Дунаєвського р-ну.
- 7** 55 років з дня народження Ігоря Вікторовича Севця – живописця, графіка-монументаліста, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Хмельницький.

- 8** 120 років з дня народження Софії Коссак-Щуцької (1890–1968) – польської письменниці та публіциста. Народилася в с. Сковородки Старокостянтинівського р-ну;
- 60 років з дня народження Надії Григорівни Пакулько – поетеси, заслуженого журналіста України. Народилася в смт Нова Ушиця.
- 9** 90 років з дня народження Миколи Андрійовича Скорського – письменника, літературознавця, кандидата філологічних наук. Був завідувачем кафедри української літератури Кам'янець-Подільського педагогічного університету.
- 19** 145 років з дня народження Михи-Йосефа Бердичевського (псевдонім Миха-Йосеф Бін-Горіон) (1865–1921) – єврейського прозаїка, публіциста. Народився у смт Меджибіж Летичівського р-ну. Жив у Берліні;
- 60 років з дня народження Ольги Іванівни Басистюк – відомої співачки, народної артистки України, лауреата Державної премії України імені Т.Г. Шевченка. Народилася в с. Поляни Волочиського р-ну.
- 21** 70 років з дня народження Володимира Станіславовича Шевченка – письменника, члена Національної спілки журналістів України. Народився в с. Ганнівка Дунаєвського р-ну.
- 24** 80 років з дня народження Миколи Івановича Гонтарука (1930–1999) – заслуженого журналіста України. Народився в с. Мокрець Ізяславського р-ну.
- 25** 65 років з дня народження Євгена Валерійовича Семенюка – журналіста, член Національної спілки журналістів України, завідувача відділу культурно-публіцистичних програм Хмельницької обласної

державної телерадіокомпанії “Поділля-центр”. Народився в с. Чухелі Волочиського р-ну;

- **50** років з дня народження Петра Івановича Подоляна – доктора філософії у галузі права, члена-кореспондента Міжнародної кадрової академії, начальника управління державної судової адміністрації в м. Києві. Народився в с. Кугаївці Чемеровецького р-ну.
- 27** **100** років з дня народження Зіновія Розмаріна (1910–1988) – краєзнавця Поділля, самодіяльного композитора. Народився в м. Полонне.

* * *

20 років з часу виходу першого номера газети “Проскурів” (попередні назви – “Народна думка”, “Вільне слово”) – органу Хмельницької міської ради.

Вересень

- 1** **105** років з дня народження Михайла Мусійовича Бабанського (1905–1988) – краєзнавця Поділля, кандидата хімічних наук, доцента, громадського діяча, одного з фундаторів у 1963 р. і голови (до 1975 р.) Кам'янець-Подільського обласного відділу Географічного товариства України при АН України;
- **40** років з часу заснування у м. Хмельницький військового навчального закладу.
- 2** **135** років з дня народження В'ячеслава Костянтиновича Розвадовського (1875–1943) – українського художника і педагога. У 1905 р. заснував у Кам'янці-Подільському художню школу з інтернатом для сільських дітей;
- * **110** років з дня народження Миколи Сергійовича Осліковського (1900–1971) – Героя Радянського Союзу. Народився в смт Летичів.

- 3** **105** років з дня народження Стефана Захаровича Хмельницького (1905–1982) – польського письменника. Народився в м. Кам'янець-Подільський.
- 6** **60** років з дня народження Аркадія Семеновича Флаксемберга – хірурга, заслуженого лікаря України, головного лікаря Хмельницької обласної лікарні. Народився в с. Михайлівка Ярмолинецького р-ну.
- 7*** **140** років з дня народження Олександра Івановича Купріна (1870–1938) – російського письменника, який перебував на військовій службі у Проскуріві (нині Хмельницькому). Тут розпочалась його літературна діяльність. Про цей період свого життя написав у повісті “Поєдинок”.
- 8** **80** років з дня народження Єля Марковича Ганапольського – фізика, радіофізика, доктора фізикоматематичних наук, члена-кореспондента НАН України, лауреата Державної премії України у галузі науки і техніки (1986). Народився у м. Проскурів.
- 10** **60** років з дня народження Валерія Олександровича Франчука – художника, графіка, заслуженого художника України, лауреата Національної премії ім. Т.Г. Шевченка (2008). Народився в с. Зелена Красилівського р-ну.
- 15** **120** років з дня народження Олександра Семеновича Берлянда (1890–1955) – лікаря, доктора медичних наук, професора. Народився в с. Зіньків, нині Вінківського р-ну;
- **70** років з дня народження Миколи Івановича Ковалю – поета. Народився в с. Боднарівка Ярмолинецького р-ну.
- 18** **85** років з дня народження Цезаря Васильовича Веслауцького (1925–1999) – важкоатлета, тренера,

майстра спорту, судді міжнародної категорії.
Народився в с. Головчинці, нині Летичівського р-ну;

- 70 років з дня народження Анатолія Йосиповича Мазуркевича – вченого в галузі ветеринарної медицини, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився в с. Травлин Шепетівського р-ну.
- 20 50 років з дня народження Віктора Григоровича Байдича – заслуженого працівника освіти України, заступника Хмельницького міського голови. Народився в с. Кузьмин Красилівського р-ну.
- 21 95 років з дня смерті Марії Гаврилівни Савіної (1854–1915) – видатної російської актриси. Народилася в м. Кам'янець-Подільський.
- 24 115 років з дня народження Абрама Яковича Лур'є (1895–1958) – письменника, історика, кандидата історичних наук, лікаря. Народився в м. Славута.
- 25 180 років з часу народження Йосипа Йосиповича Ролле (псевдонім Юзеф Антоній, 1830–1894) – польського письменника, лікаря, історика, краєзнавця Поділля. З 1861 р. постійно проживав у Кам'янці-Подільському, де працював в губернській лікарні, утворив перше на Правобережній Україні Подільське товариство лікарів (1859–1865).
- 27 80 років з дня народження Дмитра Євгеновича Бабляка – лікаря-хірурга, доктора медичних наук, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився в м. Кам'янець-Подільський;
- 75 років з дня народження Миколи Мусяйовича Гринчука (1935–1995) – письменника, журналіста. Народився в с. Свічна Летичівського р-ну.

- 30** 135 років з дня народження Сергія Миколайовича Сергєєва-Ценського (1875–1958) – російського письменника. У Кам'янці-Подільському працював вчителем російської мови міського училища (1896–1897). Тут писав вірші, частина яких увійшла до збірки “Думи и грезы”.

* * *

85 років з часу заснування Летичівської центральної бібліотеки;

- * **45** років з часу створення технікуму радянської торгівлі (нині Хмельницький торговельно-економічний коледж Київського національного торговельно-економічного університету).

Жовтень

- 1** 80 років тому рішенням Народного комісаріату освіти України було засновано Кам'янець-Подільський ботанічний сад;
- **75** років з дня народження Людмили Павлівни Савчук – дитячої поетеси, члена Національної спілки письменників України. Народилася в с. Шарівка Ярмолинецького р-ну.
- 4** 90 років з дня народження Адама Івановича Атамана – Героя Радянського Союзу. Народився в с. Видава Волочиського р-ну.
- 5** 75 років з часу відкриття обласної школи механізаторів у Полонному (нині Полонський професійно-аграрний ліцей).
- 6** 40 років з часу відкриття Хмельницької центральної районної лікарні (1970).
- 7** 80 років з дня народження Анатолія Павловича Дідуха – тренера (веслування на байдарках і каное),

заслуженого тренера України. Народився в с. Іванківці Хмельницького р-ну.

- 9**   **125** років з дня народження Володимира Юхимовича Свідзинського (1885–1941) – поета, перекладача. Навчався в Кам'янець-Подільській духовній семінарії, жив і працював у Кам'янці-Подільському (1899–1925). Тут видав першу збірку “Ліричні поезії” (1922). У 1941 році був репресований. Реабілітований посмертно.
- 10**   **175** років з часу вбивства Устима Якимовича Кармалюка (1787–1835) – керівника антифеодального руху. Загинув у селі Коричинці Шляхові Летичівського повіту, нині с. Коричинці Деражнянського р-ну;
- **70** років з дня народження Андрія Івановича Ісаєва – художника-графіка, члена Національної спілки художників України. Проживав у м. Хмельницький.
- 12**   **85** років з дня народження Юрія Федоровича Хохола (1925–1989) – українського архітектора. Народився в м. Старокостянтинів.
- 15 ***   **120** років з дня народження Лева Мойсейовича Квітка (1890–1952) – єврейського письменника. Народився у с. Голосків Летичівського р-ну. У 1948 р. був репресований. Реабілітований посмертно.
- 16**   **55** років з часу заснування Наркевицького цукрового заводу Волочиського р-ну.
- 20**   **105** років з дня першого політичного страйку у Проскурові (1905).
- 25**   **105** років з дня народження Бориса Петровича Бегоулева (1905–1969) – Героя Радянського Союзу. З 1949 р. проживав у м. Шепетівка;
- *   **95** років з дня народження Леоніда Сильвестровича Лупана (1915–1938) – поета. Народився в с. Нестерівці

Дунаєвецького р-ну. У 1937 р. був репресований. Реабілітований посмертно;

- **80** років з дня народження Леоніда Семеновича Астахова – інженера-суднобудівника, кандидата технічних наук, лауреата Державної премії СРСР (1978). Народився в м. Проскурів.

- 26** **60** років з дня народження Василя Івановича Швеця – військовослужбовця, заслуженого юриста України, начальника юридичної служби Міністерства оборони України. Народився в с. Велика Побійна Дунаєвецького р-ну.

- 29** **125** років з дня народження Лева Борисовича Кафенгауза (1885–1940) – вченого в галузі статистики, професора Московського університету. Народився в м. Проскурів.

- 30*** **100** років з дня народження Кузьми Кіндратовича Гриба (1910–1997) – письменника. На початку 30-х рр. XX ст. вчителював у селах Маниківці Деражнянського р-ну і Михайлівка Ярмолинецького р-ну. Тут мав родинні зв'язки;

- * **75** років з дня народження Володимира Марковича Корнева – скульптора, живописця, члена Національної спілки художників України. Жив і працював у м. Хмельницький.

* * *

80 років з часу виходу першого номера газети “Життя і слово”, органу Білогірської райради та райдержадміністрації;

45 років з часу створення Хмельницького електромеханічного технікуму (нині політехнічного коледжу).

Листопад

- 1 65 років з дня народження Івана Охрімовича Бубена – поета, сатирика. Життєво і творчо пов'язаний з м. Хмельницький;
- 65 років з дня народження Раїси Володимирівни Галешко – журналіста, видавця, відомої діячки в діаспорі. Народилася в с. Колом'є Славутського р-ну.
- 2 95 років з дня народження Семена Семеновича Лаврика (1915–1989) – вченого-гематолога, члена-кореспондента АН України, заслуженого діяча науки УРСР (1975). Народився в с. Велика Слобідка Кам'янець-Подільського р-ну.
- 4 80 років з часу заснування сільськогосподарського підприємства – ТОВ „Україна” в с. Кустівці Полонського району.
- 5 80 років з дня народження Цезаря Кайтановича Боржієвського – лікаря-уролога, доктора медичних наук, професора. Народився в с. Баговиця Кам'янець-Подільського р-ну.
- 6 85 років з дня народження Олени Йосипівни Француз – української художниці тканин і килимів. Народилася в селі Березівка, нині у складі смт Ярмолинці.
- 7 85 років з часу виходу першого номера газети “Шепетівський вісник” – органу Шепетівської райради та райдержадміністрації.
- 9 90 років з дня народження Дмитра Григоровича Бачинського – Героя Радянського Союзу. Народився в с. Смотрич Дунаєвського р-ну.
- 10 70 років з дня народження Івана Франковича Гринькевича – заслуженого працівника культури України, лауреата обласної премії ім. К. Широцького, диригента

народного аматорського оркестру народних інструментів Віньковецької дитячої школи мистецтв. Народився в с. Стара Гута Віньковецького р-ну.

- 12*** 70 років з дня народження Леоніда Мироновича Куцого – поета, гумориста, лауреата Всеукраїнської премії імені Степана Руданського. Народився в с. Великий Лазучин Теофіпольського р-ну.
- 13** 75 років з дня народження Миколи Михайловича Кульбовського – відомого педагога, диригента, музикознавця, публіциста, краєзнавця Поділля, лауреата обласної премії ім. Т. Шевченка;
- * 70 років з часу відкриття у Проскуріві кінотеатру ім. В. Чкалова, нині кінотеатр ім. Т. Шевченка.
- 16** 55 років з дня народження Анатолія Макаровича Нестерука – управлінця, заслуженого працівника сфери послуг України, Кам'янець-Подільського міського голови (з червня 2008 р.). Народився в с. Семенів Білогірського р-ну.
- 17** 125 років з дня народження Іоанікія Івановича Шимоновича (1885–1939) – видатного українського вченого-економіста, професора, члена уряду УНР. Народився в с. Гусятин Чемеровецького р-ну.
- 21*** 100 років з дня народження Володимира Максимовича Перепелюка (1910–2000) – українського кобзаря, автора дум і повістей, почесного члена Спілки музичних діячів України. Народився в с. Боришківці Кам'янець-Подільського р-ну;
- 90 років з дня народження Михайла Арсентійовича Білоножка – вченого-агронома, кандидата сільсько-господарських наук, професора. Народився в м. Старокостянтинів.

- 23 75 років з дня народження Віктора Маркіяновича Сабодана – церковного діяча, митрополита Київського і всієї України. Народився в с. Марківці Летичівського р-ну.
- 25 115 років з дня народження Переца Давидовича Маркіша (1895–1952) – єврейського поета. Народився в м. Полонне. У 1948 р. був репресований. Реабілітований посмертно.
- 27 85 років з дня народження Євгена Васильовича Мазурика (1925–2003) – вченого-історика в галузі медицини. Народився в м. Лянцкорунь, нині Зарічанка Чемеровецького р-ну.

* * *

490 років з часу першої письмової згадки про села Бачманівку, Берездів, Жуків, Марачівку Славутського р-ну (1520).

Грудень

- 8 80 років з дня народження Валентина Андрійовича Яблонського – доктора біологічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, віце-президента Всесвітньої Асоціації ветеринарної освіти, дійсного члена АН вищої школи України. З 1971 року – викладач Подільської аграрно-технічної академії.
- 14 170 років з дня народження Михайла Петровича Старицького (1840–1904) – театрального діяча, письменника. Жив і працював у м. Кам'янець-Подільський.
- 15* 70 років з дня народження Якова Мар'яновича Павловича – графіка-дизайнера, члена Національних спілок художників та журналістів України, лауреата обласної премії ім. В. Розвадовського. Народився в с. Моньки Красилівського р-ну.

- 18 100 років з часу виходу в світ першої газети у Проскурові – повітовому центрі Подільської губернії.
- 19 90 років з дня народження Миколи Онуфрійовича Кльоца (1920–1983) – поета, учасника Великої Вітчизняної війни. Народився в с. Губин Старокостянтинівського р-ну.
- 23 100 років з дня народження Лук'яна Петровича Горлецького (1910–1986) – прозаїка, автора книг “Далека застава”, “Останній рейс”, “Кордон” та інших. Народився в с. Криничне Деражнянського р-ну.
- 24 35 років тому став до ладу Теофіпольський цукровий завод.
- 29 135 років з дня народження Василя Івановича Яворського (1875–1974) – професора, доктора геолого-мінералогічних наук, заслуженого діяча науки і техніки РРСФР, Героя Соціалістичної праці. Народився в м. Кам'янець-Подільський;
- 40 років тому введено в експлуатацію першу технологічну лінію Кам'янець-Подільського цементного заводу, нині ВАТ “Подільський цемент”.
- * * *
- 31 490 років з часу першої письмової згадки про с. Радосівка Ізяславського р-ну.

У 2010 році виповнюється

625 років з часу проголошення Кам'янця столицею Поділля (1385).

615 років з часу першої документальної згадки про с. Теліжинці Ізяславського р-ну (1395).

610 років з часу першої згадки про Ярмолинці (1400).

605 років з часу першої документальної згадки про села Боришківці, Княжпіль, Кульчіївці Кам'янець-Подільського р-ну (1405).

590 років з часу першої документальної згадки про с. Святець Теофіпольського р-ну та смт Теофіполь (1420).

580 років з часу першої письмової згадки про с. Куча Новоушицького р-ну (1430).

565 років з часу першої згадки про с. Бабшин Кам'янець-Подільського р-ну (1445).

560 років з часу першої документальної згадки про с. Білогородка Ізяславського р-ну (1450).

555 років тому (1455) Ярмолинці отримали маґдебурзьке право.

550 років з часу першої згадки про с. Нагоряни Кам'янець-Подільського р-ну (1460).

545 років з часу першої згадки про с. Мирівка Волочиського р-ну (1465).

515 років з часу першої згадки про с. Бондарівка Ярмолинецького р-ну (1505).

510 років з часу першої згадки про с. Зелена Волочиського р-ну (1500).

505 років з часу першої згадки про с. Грибенинка Старокостянтинівського р-ну (1505).

480 років з часу перших письмових згадок про села Голозубинці Дунаєвецького р-ну, Нігин Кам'янець-Подільського р-ну та Струга Новоушицького р-ну (1530).

475 років з часу першої згадки про смт Ямпіль (колишній Янушпіль) Білогірського р-ну (1535).

465 років з часу першої документальної згадки про села Двірець та Кунів Ізяславського р-ну, В'язовець, Гулівці, Дідківці, Корниця, Лепесівка, Семенів Білогірського р-ну, Великі Малевичі, Воронківці, Махаринці, Самчики Старокостянтинівського р-ну (1545).

455 років з часу заснування сіл Миколаєва Хмельницького р-ну та Явтухи Деражнянського р-ну (1555).

445 років з часу першої згадки про с. Квітневе (до 1966 року с. Бісівка) Білогірського р-ну та заснування сіл Завалля і Залісся Кам'янець-Подільського р-ну (1565).

420 років з часу першої писемної згадки про село Коськів Шепетівського р-ну (1590).

415 років з часу відкриття братської школи в м. Кам'янець-Подільський (1595).

415 років з часу поширення селянсько-козацького повстання під проводом С. Наливайка на Летичів, Меджибіж, Остропіль, Старокостянтинів та інші міста й села Північно-Західного Поділля і Південної Волині.

410 років з дня народження Богдана Хмельницького (1595-1657) – гетьмана України, державного діяча і полководця.

410 років з дня народження Максима Кривоноса (бл. 1600–1648) – козацького ватажка . У битві під Пилявцями (1648) його військо отримало перемогу над поляками.

410 років з часу заснування с. Волиця Красилівського р-ну (1600).

345 років з часу заснування с. Сьомаки Старосинявського р-ну (1665).

340 років з часу першої згадки про с. Поляни Волочиського р-ну (1670).

285 років з дня народження Юрія-Геннадія Гусаківського (1725–1770) – українського живописця. Народився в с. Попівці Летичівського р-ну.

275 років з дня народження Якова Гнатовича Гловацького (Головацького) – живописця, уродженця смт Віньківці.

270 років з часу першої згадки про с. Томашівка Ярмолинецького р-ну (1740).

250 років з часу першої документальної згадки про с. Копачівка Деражнянського р-ну (1760).

215 років з часу утворення губерній Волинської, Подільської з центром у Кам'янці-Подільському, Брацлавської (1795).

215 років часу заснування суконної фабрики у м. Славуті.

205 років з дня народження Ксеверія Каневського (1805–1867) – художника, професора. Народився у м. Красилів.

170 років з дня народження Едмунда Федоровича Фаренгольца (1840–1912) – видатного лікаря-хірурга, доктора медицини, члена Подільського товариства лікарів, краєзнавця Поділля. Народився в м. Кам'янець-Подільський.

165 років з дня народження Митрофана Васильовича Сіماشкевича (1845–1902) – відомого історика, етнографа, краєзнавця Поділля, педагога, члена Подільського єпархіального історико-статистичного комітету (1871–1902). У 1869–1888 рр. жив у Кам'янці-Подільському, був ректором духовної семінарії (1877–1884), редактором "Подольских епархиальных ведомостей".

165 років з часу першої документальної згадки про с. Яхнівці Волочиського р-ну (1845).

145 років з часу створення Подільського історико-статистичного комітету, який розпочав організоване дослідження Поділля (1865).

140 років з дня народження Лева Михайловича Сибірякова (Співака, 1870–1938) – російського співака, професора, соліста Маріїнського театру в Петербурзі. Народився в м. Полонне.

135 років з часу заснування однокласної (нині загальноосвітньої) школи у с. Голосків Летичівського р-ну.

* **120** років з дня народження Дмитра Івановича Бузька (1890–1937) – українського письменника. Літературну діяльність розпочинав на Поділлі. У 1921 р. працював асистентом Кам'янець-Подільського інституту народної освіти. Був репресований.

120 років з часу відкриття лікарні в смт Ярмолинці.

115 років з дня народження Марії Іванівни Морської (Петкевич-Фессінг, 1895–1932) – української актриси. Народилася в Острополі (нині Старому Острополі) Старокостянтинівського р-ну.

115 років з дня народження Івана Петровича Трочуна – доктора технічних наук, професора. Народився в с. Жижниківці Білогірського р-ну.

115 років з часу заснування Полонського заводу художньої кераміки.

105 років з дня народження Анісії Яківни Шреєр-Ткаченко (1905–1985) – музикознавця, педагога, доцента Київської консерваторії. Народилася в с. Красноставці, нині Кам'янець-Подільського р-ну.

105 років з часу заснування художником-педагогом В.К. Розвадовським у Кам'янці-Подільському художньої школи з інтернатом для сільських дітей, першої і єдиної в дореволюційний час на Україні.

100 років з часу народження Антона Федоровича Бурденюка (1910–1986) – доктора ветеринарних наук, професора. Народився в с. Бабшин, нині Кам'янець-Подільського р-ну.

85 років з дня народження Василя Остаповича Кравчука – заслуженого лікаря України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився в с. Малі Мацевичі Старокостянтинівського р-ну.

85 років з часу заснування Старосинявської центральної бібліотеки.

80 років з часу введення в експлуатацію Хмельницької макаронної фабрики (1930).

80 років тому став до ладу ВАТ “Віньковецький консервний завод”.

80 років з часу заснування селища Лозового Деражнянського району (до 1950 року Торфорозробки).

75 років з часу відкриття Хмельницької музичної школи № 1 (1935).

75 років з часу заснування Новоушицького технікуму механізації сільського господарства.

75 років з часу заснування Славутської центральної бібліотеки.

75 років з часу заснування бібліотеки в с. Яхнівці Волочиського р-ну.

70 років з часу заснування Кам'янець-Подільської центральної районної бібліотеки.

60 років з часу заснування Хмельницької центральної міської бібліотеки.

60 років з часу заснування бібліотек у селах Петриківці, Сарнів, Бокиївка Волочиського р-ну.

50 років з часу заснування Лозівського інструментального заводу Деражнянського р-ну (1960).

40 років з часу заснування народного фольклорно-етнографічного ансамблю “Кудрявчик” районного Будинку культури в смт Ярмолинці (1970).

35 років з часу створення народного ансамблю танцю “Поділля” (1975).

30 років з часу створення дитячої бібліотеки в с. Кузьмин Красилівського р-ну (1980).

Імена, події, факти

Пам'ять знову і знов перегортай,
Щоб твій дух лиш палав, а не тлів ...

Петро Карась

**125 років від дня народження
Григорія Костянтиновича Голоскевича**

Голоскевич Григорій Костянтинович (1885-1934) – мовознавець, громадський діяч.

Народився 1 січня 1885 року в с. Супрунківці Ушицького повіту Подільської губернії (тепер Кам'янець-Подільського району) в сім'ї священика. По закінченні курсу навчання в Приворотському духовному училищі (нині с. Подільське Кам'янець-Подільського району) в 1899 році вступив до Подільської духовної семінарії, в якій навчався до травня 1905 року.

Закінчив історико-філологічний факультет Санкт-Петербурзького університету, де навчався в О. Шахматова (1911), був активним членом університетського гуртка українознавства, до складу якого входили згодом відомі діячі української науки – В. Ганцов, П. Зайцев, М. Кушнір, К. Широцький та інші. Читав лекції з української мови на таємних університетських курсах Українського клубу. Дослідження говірок Поділля Г. Голоскевича публікувались у виданнях Російської академії наук.

Вчителював у Ризькій жіночій гімназії (1911-1913), школах Петрограда (1913-1917).

Член Української революційно-демократичної партії, від 27 червня 1917 р. – Української партії соціалістів-федералістів. У Санкт-Петербурзі входив до осередку Товариства українських поступовців, був керівником видавництва “Слово”. Брав участь у видавничій діяльності Благодійного товариства видання дешевих і корисних книжок у Петербурзі. Активно допомагав при виданні та поширенні “Кобзаря”.

Один з організаторів українських громадських акцій у Петрограді, зокрема української маніфестації 12 березня 1917 р., учасник Всеукраїнського учительського з'їзду (1917). Член Української національної ради, утвореної українськими громадсько-політичними організаціями міста. Обраний скарбником її виконкому, згодом – головою виконавчого комітету Ради робітничих і солдатських депутатів. Кооптований Всеукраїнським національним конгресом до Центральної Ради від української громади м. Петрограда (територіальне представництво).

Від серпня 1917 р. – у Києві: викладач першої української гімназії ім. Т. Шевченка, одночасно працював у видавництві “Друкар”, яке організував разом із П. Зайцевим та П. Стебницьким. Керівник відділу середньої школи Генерального секретарства освіти (у вересні - жовтні 1917 р.). На листопад 1917 р. – голова Благодійного товариства видання дешевих і корисних книжок у Києві, що перебрало майно після ліквідації Київської “Просвіти”.

В 1918 – голова видавничого відділу Міністерства народної освіти УНР. У квітні 1918 разом з О. Курило, М. Грунським, А. Лободою, Д. Якимовичем працював у правописній комісії при Міністерстві народної освіти під керівництвом І. Огієнка. Від 15 січня 1919 - науковий співробітник історико-філологічного відділу Української академії наук, від 1922 - Інституту української наукової мови ВУАН. Член-редактор, керівник і секретар (з 1923 р.) Комісії для складання “Словника живої української мови”, голова правописної секції Правописно-термінологічної комісії ВУАН (1920 р.).

Разом з Сергієм Титаренком Григорій Голоскевич став фундатором і членом правління київського видавництва

“Слово”, яке видавало мало книжок, зате тільки добірні. Це видавництво, зокрема, було близьке до групи поетів-“неокласиків” (М. Зеров, П. Филипович, М. Рильський, М. Драй-Хмара, О. Бургардт).

Був членом Комісії для складання словника живої української мови, співредактором українських наукових словників (від 1924). Досліджував подільські говірки, здійснив фонетичні записи двох українських казок у с. Бодачівка Ушицького повіту Подільської губернії, які опубліковані в книзі М. Дурново “Хрестоматія по малорусской діалектології” (Москва, 1913). В історію українського мовознавства ввійшов, насамперед, як укладач “Українського правописного словника з короткими правилами правопису”, перше видання якого вийшло у Петрограді 1914 р. і містило розгорнуту передмову автора. У передмові до 7-го видання «Правописного словника» (такою стала його назва) Голооскевич зазначає, що порівняно з попередніми «це видання набагато поширене й перероблене: в йому подано близько 40 тисяч слів...». 7-ме видання було результатом участі Голооскевича у роботі Державної правописної комісії з упорядкування українського правопису під головуванням О. Шумського, а згодом М. Скрипника. Словник Голооскевича витримав 13 перевидань. Він один із укладачів «Російсько-українського словника Української академії наук», видані 3 томи якого Ю. Шевельов назвав «монументальним пам'ятником українського культурного відродження 20-х рр.».

Заарештований 17 серпня 1929 у справі СВУ, засуджений до 5 років ув'язнення і, після перебування в Ярославській в'язниці, висланий до м. Тобольськ, де, за одними джерелами, загинув за нез'ясованих обставин, а за іншими - покінчив життя самогубством. Реабілітований 1989 року.

*Василь Горбатюк,
директор обласного літературного музею*

Про Г.К. Голоскевича

1. *Державний архів Хмельницької області* – Ф. 64. – Оп. 1. – Спр. 34. – арк. 55-56.
2. *Железняк М. Г.* Голоскевич Григорій Костянтинович // *Енциклопедія Сучасної України*. – К., 2006. – Т.6. – С.102-103.
3. *Каменська К.В.* “Історик мови” // *Календар знаменних і пам’ятних дат*. 2004, IV кв. – К., 2004. – С. 70-76.
4. *Прокопчук В.С.* Подоляни – працівники ВУАН, репресовані у справі “Спілки визволення України” // *Історія України: Маловідомі імена і факти*. – К., 2000. – Вип. 10. – С. 495-501.

2 січня

70 років від дня народження Ніли Йосипівни Волошиної

Ніла Йосипівна Волошина народилася в селі Думанів Орининського району (нині Кам’янець-Подільський район) Кам’янець-Подільської області.

1966 року закінчила Кам’янець-Подільський педагогічний інститут. Учителювала на Поділлі. Від 1972 р. працює в Інституті педагогіки АПНУ: з 1987 р. – завідувача лабораторією літературної освіти, з 2004 р. – заступник директора з наукової роботи. Н.Й. Волошина авторка шкільних навчальних програм, методичних посібників, співавторка підручників з української літератури. Розробляє проблему естетичного виховання учнів засобами мистецтва слова.

Значну увагу приділяє розвитку методичної роботи серед учителів-словесників Хмельниччини, неодноразово брала участь у проведенні олімпіад, семінарів в області.

*Анатолій Сваричевський,
лауреат обласної премії імені Т.Г. Шевченка*

Твори

1. *Естетичне виховання учнів у процесі вивчення літератури*: Посіб. для вчителів. – К., 1985. – 104 с.

2. *Вивчення української літератури в 5 класі*: Посіб. для вчителя / Ін-т педагогіки АПН України. – К., 1997. – 144 с.

Про Н.Й. Волошину

1. *Березівська Л.Д.* Волошина Ніла Йосипівна // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т.5. – С. 126.

29 січня

80 років з дня народження Анатолія Володимировича Сваричевського

З кінця 60-х років ХХ ст. і донині Анатолій Володимирович гідно посідає місце подвижника, новатора, талановитої людини в освітянському, науково-краєзнавчому, літературному та громадському житті рідної йому Хмельниччини. Здобув тут і по всій Україні визнання провідного педагога, літературознавця, відомого краєзнавця Поділля і Волині, непересічного публіциста і редактора науково-освітянських видань. Він є членом Національної спілки журналістів України, почесним членом Центру дослідження історії Поділля в м. Кам'янці-Подільському, членом правління обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців та інших наукових і літературних товариств; лауреатом обласних премій імені Тараса Шевченка, Мелетія Смотрицького, Федора Савчука, Якова Гальчевського “За подвижництво у державотворенні”, відзначений урядовими нагородами.

Народився 29 січня 1930 року в мальовничому селі Баговиці, що неподалік від Кам'янця-Подільського, в учительській сім'ї.

У 1949 році закінчив Дерев'янську середню школу, 1953 – Кам'янець-Подільський педагогічний інститут. Працював у місті Хмельницькому викладачем технікуму, завідуючим кабінету української мови і літератури, лабораторії гуманітарних предметів цього ж закладу. Нині – редактор науково-методичного журналу “Педагогічний вісник”. За низку публікацій, які друкувалися у загальнодержавних і обласних періодичних виданнях, у 1998 році став лауреатом Всеукраїнського творчого конкурсу друкованих ЗМІ “Українська мова – мова державна”.

Людина різноманітних інтересів, Анатолій Володимирович зі студентських років захоплювався краєзнавчим літературознавством. Його цікавило перебування на Хмельниччині відомих класиків української літератури ХІХ ст. К. Руданського, Лесі Українки, Т. Шевченка, А. Свидницького та інших. Разом із письменником Миколою Скорським в 1971 році друкує в кількох номерах журналу “Жовтень” дослідження “Від Дністра до Горині: Літературно-мистецька карта Поділля”.

Робота над подальшим розширенням і удосконаленням літературно-мистецьких традицій стала улюбленою і провідною на всі наступні роки краєзнавчої діяльності А.В. Сваричевського. Митцям, які народилися або перебували на Хмельниччині, він присвятив окремі книги: “Краса України – Поділля: Літературна карта Хмельниччини” (1991) та “Проскурів літературний” (1998).

Напружена праця над літературною картою Хмельниччини привела до спеціалізації у поглибленому дослідженні життя і творчості окремих видатних літераторів. А. Сваричевський став активно розробляти матеріали про перебування Лесі

Українки на півночі нашої області, зокрема в Полонному. Результатом 50-річних досліджень стало видання книг “Буду жити: Слідами Лесі Українки на Хмельниччині” (1991) та “Себе Українкою звала” (2001).

Водночас понад 40 років свого життя А.В. Сваричевський плідно вивчає матеріали, пов'язані з перебуванням на Поділлі і Південно-Східній Волині Тараса Шевченка, і тут також виступив одним із перших дослідників. Тому не випадково у Шевченківському словнику (1978) є посилання на його статтю “Археографічна подорож Т.Г. Шевченка на Поділля”, що була опублікована в журналі “Народна творчість і етнографія” (1973). Анатолій Володимирович був учасником п'яти наукових конференцій у Кам'янці-Подільському і Хмельницькому, присвячених Т.Г. Шевченку. Йому належать видання “Шевченко і Поділля” (1994), “На прекрасній Подолії” (2001).

В останні роки в творчості Анатолія Володимировича першочерговою стала проблема збереження для прийдешніх поколінь знань з історії та культури рідного краю, про зустрічі з цікавими людьми і дерево свого роду.

Анатолій Сваричевський – учасник понад 40 міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних та історико-краєзнавчих конференцій і симпозіумів.

*Л. Баженов,
академік Української академії історичних наук,
доктор історичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України*

Праці

1. *Буду жити: Слідами Лесі Українки на Хмельниччині.* – Хмельницький, 1991. – 32 с.

2. *Краса України – Поділля*: Літ. карта Хмельниччини. – Хмельницький: Поділля, 1991. – 47 с.

3. *Шевченко і Поділля*. – Хмельницький, 1994. – 62 с.

4. *Проскурів літературний*: від давнини до сучасності. – Хмельницький, 1998. – 156 с.

5. *На прекрасній Подолії*: Сторінки подільської шевченкіани. – Хмельницький, 2001. – 56 с.

Про А.В. Сваричевського

1. *Баженов Л.В. Сваричевський Анатолій Володимирович* // Кам'янець-Подільський державний університет в особах. – Кам'янець-Поділ., 2005. – Т.2. – С. 782-792.

2. *Прокопчук В. Лесезнавець з Поділля* // Олена Пчілка і Волинь: Матеріали наук.-практ. конф. 29–30 черв. 1999 р.: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – С. 98-99.

3. *Сваричевський Анатолій Володимирович* // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопед. слов. Вип. 7. – Л., 2000. – С. 299-300.

4. *Гура А.Б. Подільською землею виплеканий: А.В. Сваричевський – краєзнавець, педагог, редактор і публіцист* // Історичне краєзнавство в системі освіти України: здобутки, проблеми, перспективи: Наук. зб. – Кам'янець-Поділ., 2002. – С. 400-404.

5. *Закоханий у рідний край: А.В. Сваричевський – краєзнавець, педагог, публіцист*: Статті, рецензії, відгуки, бібліогр. / Упоряд. В. Прокопчук. – Хмельницький, 1999. – 44 с.

6. *Сваричевський А.В. – краєзнавець і педагог*: Бібліогр. покажч. / Уклад. С. Михайлова. – Хмельницький, 1995. – 28 с. – (Духовні витоки Поділля).

50 років з часу створення хмельницького футбольного клубу «Динамо»

Футбольний сезон 1960 року для уболівальників обласного центру став особливим: на початку року на базі колективу фізкультури обласного товариства "Динамо" був створений футбольний клуб майстрів й вперше хмельницькі футболісти стартували в чемпіонаті СРСР серед команд майстрів. До цього подоляни приймали участь лише у першостях України серед колективів фізкультури, тобто на аматорському рівні.

Але, одержавши право заявити в класі "Б" чемпіонату СРСР з футболу свою команду, місто опинилося перед двома великими проблемами. Перша – це стадіон, який не відповідав вимогам проведення матчів такого високого рівня, друга – сама команда.

Якщо побудувати стадіон виявилось можливим за три місяці, то створити боєздатну команду майстрів за такий строк було важко. Тому, у Хмельницький з Одеси запросили майже у повному складі клубну (тобто другу) команду СКА. Разом з тренером В.Михайловим приїхали гравці В.Арабей, Л.Воротняк, В.Арапакі, М.Киринський, О.Ворона. Саме вони і склали основу команди майстрів хмельницького "Динамо".

12 квітня 1960 року стартував чемпіонат СРСР у класі "Б". Загальний підсумок дебютного сезону 1960 року був невтішним. "Динамо" зайняло останню, 17 сходинку, набравши всього 14 очок.

Після такого провалу, наприкінці року у Хмельницькому з'являється новий тренер - Євген Лемешко, колишній гравець київського "Динамо", молодий випускник вищої школи тренерів. Він відразу розпочав інтенсивну підготовку до наступного сезону

1961 року. Команда поповнилася талановитими футболістами (дублерами київського "Динамо") Б.Соколовим і В.Мітіним, кам'янчанами Р.Чухліним, Р.Саркісовим.

Цей чемпіонат хмельничани провели досить вдало і посіли 8 місце серед 18 команд.

Запам'ятався 1961 рік також тим, що вперше у своїй історії хмельницьке "Динамо" зіграло міжнародний матч. Динамівці перемогли гостей з румунського міста Тирговиште – команду "Металург" 2:0. Саме з цього часу товариські міжнародні зустрічі стають регулярними і на сьогоднішній день їх проведено понад 50 (подоляни грали з командами Болгарії, Польщі, Словаччини, Лівану, В'єтнаму, Гвінеї, Німеччини та інших країн).

У подальші роки футболісти хмельницького "Динамо" з перемінним успіхом грали у чемпіонатах СРСР (у класі «Б» та «А», у другій лізі). У 1976 році команда була передана у відання профспілок та отримала нову назву – "Хвиля", а з 1978 року – "Поділля". Від 1992 року хмельничани почали виступи у чемпіонатах незалежної України у першій лізі. Нині команда грає у другій лізі та від початку 2009 року їй повернуто назву "Динамо".

*Сергій Єсюнін,
провідний науковий співробітник
обласного краєзнавчого музею, заслужений
працівник культури України*

Література

1. Єсюнін С. До історії хмельницького футболу // 100 років спорту на Поділлі: історичні витоки, сучасний стан та перспективи розвитку: Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. – Кам'янець-Поділ., 2009. – С. 48-52.

2. *Вознюк І.* “Я наважився очолити “Поділля” не заради збагачення”/ Розмову з керівником “Асоціації ФК “Поділля” вів В. Котов // Проскурів. – 2000. – 18 серп. – С. 13.

3. *Тополенько М.* “Поділля” знову у першій лізі // Проскурів. – 1998. – 29 лип. – С. 8.

4. *Яворський І.* “Поділля” присвячується ...: [Пісня]// Поділля–спорт. – 1999. – 10 верес.

26 лютого

100 років з дня народження Сергія Георгійовича Горшкова

Адмірал, як всім відомо, – військове звання на флоті. Походить воно від арабського «амір аль бахр» – володар на морі, і з давніх-давен поширилося у всьому світі. В СРСР найвищим званням у Військово-морському флоті (ВМФ) з 1955 року стає Адмірал Флоту Радянського Союзу. Лише троє флотоводців досягли такої вершини. Тим приємніше, що серед них є і наш земляк – відомий флотоводець, двічі Герой Радянського Союзу Сергій Георгійович Горшков.

Народився 26 лютого 1910 році в Кам'янці-Подільському. Його батько, Георгій Михайлович, викладав у гімназії фізику та математику, мати – Олена Феодосіївна – російську мову та літературу. В 1912 році вчительську родину перевели у гімназію міста Коломна, що у Підмосков'ї. Там Сергій закінчив початкову школу та гімназію.

У сімнадцятирічному віці Сергій вирішив пов'язати своє життя із флотом, подавши у 1926 році заяву до Ленінградського військово-морського училища. Перший вихід у море майбутнього адмірала відбувся в 1928 році на легендарній «Аврорі». Цей крейсер з 1924 року вже був навчальним

кораблем Балтійського флоту, і саме на ньому юні курсанти училища здійснили багатоденний похід.

Після закінчення навчання почалася військова служба. У 1931 році Сергій Горшков служив на Чорноморському флоті, а через рік був переведений на Тихоокеанський флот, де службовими сходами пройшов шлях від штурмана ескадреного міноносця до командира бригади есмінців. Велику Вітчизняну війну зустрів командиром бригади крейсерів у Севастополі. За період з 1941 до 1945 року Сергій Георгійович брав участь в обороні Одеси та Новоросійська, був командуючим Азовською та Дунайською військовими флотиліями, проявив командирський талант у визвольних операціях на Таманському і Керченському півостровах.

Закінчив війну С. Горшков віце-адміралом і був направлений на Чорноморський флот, ставши згодом його командувачем. З 1956 до 1985 року займав пост Головнокомандувача Військово-Морського Флоту і заступника міністра оборони СРСР. У 1967 році Сергій Георгійович був удостоєний звання Адмірала Флоту Радянського Союзу. За бойові заслуги під час війни та вміле керівництво флотом у мирні роки С.Горшков був нагороджений двома Зірками Героя Радянського Союзу, сімома орденами Леніна, чотирма орденами Червоного Прапора, орденами Ушакова I та II ступеня та багатьма іншими нагородами. У Хмельницькому обласному краєзнавчому музеї зберігається унікальний експонат – парадний адміральський мундир С.Горшкова, який після смерті адмірала у 1988 році передала дружина Зінаїда Володимирівна.

Сергій Єсюнін,

провідний науковий співробітник обласного краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України

1. *Горшков Сергій Георгійович*: адмірал флоту Радянського Союзу, двічі Герой Радянського Союзу// Герої визволення України. – К., 2007. – С. 32: фото.
2. *Выдающийся флотоводец* // Гордость и слава Подолии: Очерки о Героях Сов. Союза – уроженцах Хмельниц. обл. – Л., 1985. – С. 8-15.
3. *Титов Л.* Видатний флотоводець // Рад. Поділля. – 1984. – 22 черв.

1 квітня

65 років з дня народження Миколи Миколайовича Дарманського

Понад сорок років свого життя віддав благородній справі навчання і виховання підростаючого покоління Микола Миколайович Дарманський.

Народився він 1 квітня 1945 року в селі Колодіївка Кам'янець-Подільського району в сім'ї сільського вчителя та медсестри-акушерки. Батько Миколи понад 25 років працював учителем, а пізніше директором Іванковецької середньої школи.

Микола з відзнакою закінчує школу і в 1964 році вступає на фізико-математичний факультет Кам'янець-Подільського педінституту. Навчання було перерване службою в армії. Після демобілізації він завершує навчання в інституті 1972 р. і починає працювати у Кам'янець-Подільському технікумі харчової промисловості. У віці двадцяти семи років він вже очолює тут механічне відділення.

У 1975 році Миколу Дарманського було призначено директором Кам'янець-Подільської середньої школи № 13.

Працюючи директором школи, Дарманський особливу увагу приділяв розвитку трудового навчання в школі. За розроблену і впроваджену систему трудового навчання, яке поєднувалося з вихованням учнів, Микола Миколайович був нагороджений знаком “Відмінник народної освіти України” та медаллю А. Макаренка.

У 1980 році Дарманського призначають на посаду завідувача Кам’янець-Подільського міського відділу освіти.

Протягом семи років його роботи на цій посаді у місті над Смотричем були побудовані середні школи № 7, 9, 14, 16, завершено будівництво шкіл № 5, 6, 12, введено в експлуатацію 9 дошкільних навчальних закладів.

У 1987 році Дарманського переводять у м. Хмельницький і призначають начальником обласного управління освіти.

За п’ять років перебування на цій посаді в області зросла кількість шкіл з 976 до 1076, кількість дитсадків збільшилася на 120.

А далі М.М. Дарманського було призначено на посаду заступника голови Хмельницької обласної державної адміністрації з гуманітарних питань (1992–1996).

У 1997 році Микола Дарманський переходить на посаду директора Хмельницького педучилища.

Через рік він захистив дисертацію і отримав ступінь кандидата педагогічних наук.

Завдяки діяльності М.М. Дарманського в 1999 році було прийнято рішення щодо перетворення Хмельницького педагогічного училища в педагогічний коледж, а далі – в гуманітарно-педагогічний інститут, згодом – академію.

Та, на жаль, важка хвороба стала на заваді подальших творчих злетів Миколи Дарманського. Але до останніх днів

життя він перебував на своїй посаді, виконуючи обов'язки Почесного ректора.

У 2005 році він відійшов у вічність.

У Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії вже проведено три педагогічних читань пам'яті М.М. Дарманського, на яких розглядаються актуальні проблеми сучасної педагогічної освіти.

*Анатолій Сваричевський,
лауреат обласної премії імені Т.Г. Шевченка*

Праці

1. *Підвищення фахового рівня педагогів початкової ланки освіти – об'єкт турботи регіональних органів державної влади та регіонального самоврядування* // Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України. – 2001. – № 2. Ч.1. – С. 247-250.

2. *Хмельницький гуманітарно-педагогічний* // Мистецтво та освіта. – 2001. – № 4. – С. 2-3.

3. *80 років освітнього шляху: Сторінки історії Хмельниц. педучилища, педколеджу, гуманіт.-пед. ін-ту.* – Хмельницький, 2001. – 132 с.: іл.

4. *Формула господарювання – формула життя/* Інтерв'ю з ректором ХГПІ вів Р. Балема // Поділ. вісті. – 2004. – 14 груд. – С. 2.

5. *Воїн і педагог: [Про Ф.Г. Гончарука, колишнього дир. Хмельниц. педучилища]* // Поділ. вісті. – 2002. – 11 лип.

Про М.М. Дарманського

1. *Дарманська І. Освітній ідеал М.М. Дарманського* // Педагогічна спадщина М.М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Матеріали Перших педагог. читань пам'яті М.М. Дарманського (11 квіт. 2006 р.) – Хмельницький, 2006. – С. 152.

2. *Халайцян В.* Видатний педагог Микола Дарманський // Видатні постаті міста Хмельницького: Матеріали Другої наук.-практ. конф. "Місто Хмельницький в контексті історії України". – Хмельницький, 2007. – С. 269–273.

3. *Берека В.* Погляд М.М. Дарманського на сутність принципів менеджменту в освіті та їх трансформація на магістерську підготовку майбутніх управлінців // Актуальні проблеми сучасної педагогічної освіти: Треті педагогічні читання пам'яті М.М. Дарманського. – Хмельницький, 2008. – С. 25-30.

25 липня

**75 років з дня народження
Леоніда Павловича Бессараби**

Леонід Павлович Бессараба народився 1935 року в с. Нова Гребля Липовецького р-ну Вінницької обл. Батьки його, хоч і були робітниками цукрового заводу, мали неабиякі художні здібності: тато малював аквареллю, мати зналася на вишиванні. Їх захоплення творчістю передалося й сину. Після закінчення сільської семирічки, він вступив до Київської республіканської художньої школи ім. Т.Г.Шевченка. Опісля була служба в лавах Радянської армії та Київський художній інститут. Фах живописця опановував у таких знаних в Україні й за її межами художників-педагогів, як К.Д. Трохименко, Т.Н. Яблонська, А.О. Пломеницький. Здобувши освіту, 1965 року приїхав до Хмельницького, де викладав малюнок та живопис у педагогічному училищі (1965-1968 рр.), а згодом – у технологічному інституті побутового обслуговування (1968-1969 рр.). З 1969 р. працював у Хмельницьких художньо-виробничих майстернях, обіймав посаду головного художника

цих майстерень (1977-1985 рр.), а пізніше – заступника директора з наукової роботи Хмельницького обласного художнього музею (1986 р.).

Прихильнику реалістичної школи живопису, йому легко працюється і в жанрі пейзажу, і натюрморту, і сюжетної картини. Їм властиві ліричні інтонації, філософські роздуми, передача героїки часу, краси буденної праці. З-під пензля художника вийшло також багато портретів, позначених особливою людяністю, психологізмом. Як сину фронтовика, Леоніду Павловичу близька і тема війни. У його доробку є полотна, присвячені подіям та героям Другої світової, а також діорами, виготовлені разом з колегами для історичних музеїв Хмельницького, Кам'янця-Подільського, Шепетівки та Нової Ушиці.

Живописні роботи Л.Бессараби, учасника численних вітчизняних та міжнародних виставок, зберігаються в музеях Хмельницького, Кам'янця-Подільського, Державному історико-культурному заповіднику „Межибіж”, а також у приватних колекціях України, Болгарії, США, Польщі, Англії, Туніса, Ізраїлю.

Сорокап'ятилітню творчу працю Леоніда Павловича, члена Національної спілки художників України (1983 р.), гідно поціновано. Він – лауреат обласної премії ім. В. Розвадовського (2001 р.), заслужений художник України (2008 р.).

*Галина Гірник,
зав. експозиційним відділом
Хмельницького обласного художнього музею*

Твори

1. *Леонід Бессараба: Каталог творів.* – Хмельницький, 1991.

1. *Лабінський М.Г.* Бессараба Леонід Павлович // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2003. – Т.2. – С. 548.

2. *Гірник Г.* Лагідна палітра Леоніда Бессараби // Є! Поділля. – 2005. – 21 лип.

3. *Карась П.* Уклін тобі, трудівничий майстре // Поділ. вісті. – 2005. – 29 лип.

2 вересня

110 років з дня народження Миколи Сергійовича Осліковського

Микола Осліковський народився 2 вересня 1900 року в Летичеві в родині інтелігентів. Батько, Сергій Йосипович, хоча і був дворянського походження, але «мільйонних капіталів» не мав і служив на скромній посаді в повітовому земстві. Між тим, ця людина була з числа надзвичайно ерудованих, чесних та справедливих, що певною мірою і заважало службовому росту. Життєвий тон у сім'ї задавала мати, Олена Василівна – вчителька за фахом, жвава, весела, енергійна жінка. Було у Миколи дві старші сестри – Марія та Олена.

У десять років Микола вступив у Проскурівське Олексіївське реальне училище (нині в приміщенні училища – Хмельницький міськвиконком). Через два роки хлопця перевели в щойно відкриту в Летичеві гімназію, де він і закінчив повний курс навчання.

«Відмінними знаннями брат не відзначався, – згадувала сестра Олена, – і все тому, що цілісні дні він проводив в розташованих неподалік від нашого будинку конюшнях гусарського ескадрону Охтирського полку, який в ті роки квартирував у Летичеві. Солдати добре знали Миколу, полюбили

його та із задоволенням навчали кавалерійській виправці». Тоді ніхто й гадки не мав, що кавалерія для цього хлопця стане справою життя.

Революційні події 1917-20 років вирішили подальшу долю Осліковського. Дев'ятнадцятирічним він вступає в партію більшовиків і незабаром стає командиром ескадрону Червоної армії. Після громадянської війни, в 1921 році його, як одного з кращих кіннотників, направляють в Одесу на Вищі курси командирів. Навчання почалося успішно, але тут-то і згадали про дворянське походження Миколи. Наприкінці 1921 року Миколу Осліковського виключають з партії. Невідомо як розгорталися б події далі, якби то був 1937 рік. А тоді молодий командир, закінчивши курси, дякуючи своєму таланту, вдало продовжив службу в Червоній кавалерії.

Початок Великої Вітчизняної війни Осліковський зустрів у званні полковника на посаді виконуючого обов'язки командира 9-ї Кримської кавалерійської дивізії. Перші бої дивізія прийняла на річці Прут, потім воювала під Харковом, восени її перекинули під Москву. В грудні 1942 року Осліковському присвоїли звання генерал-майора і призначили командиром 3-го гвардійського кавалерійського корпусу. Тільки тоді, у генеральському званні, Миколу Сергійовича поновили в партії. Корпус Осліковського брав участь у Сталінградській битві, визволяв Білорусію, країни Європи. Саме третій корпус першим вступив на територію Східної Пруссії в 1944 році й першим вийшов на з'єднання з союзною армією США на Ельбі в 1945 році. За ці та інші бойові заслуги 29 травня 1945 року командиру кавалерійського корпусу М. Осліковському присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Діяльність кавалерії під час Великої Вітчизняної війни якось випала з поля зору військових істориків. Піхота, танки, літаки – про це всі ми чули, читали, бачили, а от кавалерія

відійшла на другий план, хоча кількість і значимість цих військ була немалою. Скажімо, лише 3-й корпус Осліковського по штату мав понад 19 000 бійців, 16 000 коней, 128 легких танків, 44 бронемашини, 136 гармат, 128 мінометів. А таких корпусів у 1942 році на фронтах було 17! Використовувалися вони досить активно – мобільність кавалерії дозволяла наносити контрудари по флангах і тилах ворога, розвивати наступ після прориву оборони, переслідувати відступаючого противника.

Після війни, з 1946 року, Микола Осліковський переїхав до Москви і став начальником Вищої кавалерійської школи. Коли в 1953 році кавалерія як самостійний рід військ була ліквідована, головним у житті нашого земляка стало ... кіно.

За 25 років нашому земляку довелося бути консультантом понад 100 фільмів, у яких зняті батальні сцени. Друзі і знайомі між собою по-доброму називали Миколу Сергійовича «Генерал від кінематографії».

Помер генерал Осліковський 8 жовтня 1971 року.

*Сергій Єсюнін,
провідний науковий співробітник
обласного краєзнавчого музею, заслужений
працівник культури України*

Про М.С. Осліковського

1. *Осликовський Микола Сергійович* // Безсмертя: Книга пам'яті. 1941–1945. – К., 2000. – С. 789.
2. *Макухін М.В.* Солдат двох воєн // Подільської землі сини: художня публіц. – Хмельницький, 1993. – С. 78-80.
3. *Осліковський Микола Сергійович* // Комуніст Поділля. – 2004. – 11 серп.

**140 років з дня народження
Олександра Івановича Купріна**

Олександр Іванович Купрін – видатний російський письменник, широко відомий усьому світу, майже 10 років постійно мешкав в Україні, з яких 4 роки (з 1890 по 1894) служив у 46-му Дніпровському піхотному полку в Проскуріві і Волочиську.

Народився 7 вересня 1870 року в Наровчаті Пензенської губернії (Росія). Після смерті батька, в 1874 році родина переїхала до Москви, де Сашко постійно перебував на утриманні державних закладів. В 1890 році Олександр Купрін закінчив Московське військово-Олександрівське училище.

В чині підпоручика в серпні 1890 року 20-річний Олександр Купрін прибув на службу до Проскурова. Після невдалої спроби вступу на навчання в Санкт-Петербурзьку Миколаївську Академію Генерального штабу, в кінці літа 1893 року, його переводять на службу в Волочиськ. Купрін втратив інтерес до служби і, щоб мати заняття, починає писати невеликі твори. Його перші оповідання приймають і друкують як київські, так і Санкт-Петербурзькі періодичні видання. Фактично тут, на Поділлі, йде становлення Купріна – письменника.

В серпні 1894 року О.І. Купрін звільняється з військової служби і їде до Києва, де працює газетним репортером, при чому, пробує себе в багатьох жанрах журналістики. В 1896 році друкується його перша збірка нарисів “Киевские типы”, в 1897 році збірка оповідань “Миниатюри”. Продовжує працювати з київською пресою, здійснює поїздки по центральних і південних губерніях Росії, набирається вражень, які потім ляжуть в основу його нових творів.

У листопаді 1901 року О.І. Купрін переїжджає в Санкт-Петербург, де працює в редакціях видань “Журнал для всех” та “Мир божий”. Багато пише, друкується. В травні 1905 року в видавництві “Знание” виходить його повість “Поєдинок”, яка стала вершиною його творчості і принесла всесвітню популярність і відомість. Повість автобіографічна: у персонажі підпрапорщика Ромашова Купрін описує себе під час служби в Проскурові.

В 1909 році Купріну була присвоєна Пушкінська премія Російської Академії наук за розрядом “изящной словесности”. Популярність письменника в ті роки велика, виходять з друку його багатотомні збірки творів, які одразу ж розкуповуються.

Восени 1919 року Гатчина, де мешкав письменник, була захоплена військами Юденича і Купріна мобілізують на службу в Білу Армію, яка з боями відступає до Фінляндії.

З 1920 до 1937 року Купрін мешкає і працює у Франції. Дуже тужить за Росією, звертається в радянське посольство за дозволом повернутися на Батьківщину.

31 травня 1937 року Купрін приїжджає до Москви, потім перебирається в Ленінград. У нього багато творчих планів й задумок. Дещо вдається зробити, але далеко не все. Тяжка хвороба приковує письменника до ліжка і 25 серпня 1938 року його не стало. Похований О.І. Купрін на Волковому кладовищі в Ленінграді (нині Санкт-Петербург).

Спадщина письменника – дуже значима для нас. Його твори повні життєвої достовірності, правдивості, точності зображення подій та фактів. Особливо достовірно і красномовно написані Купріним твори на військову тематику, в основу яких лягли враження від армійської служби на Поділлі. Відображення містечкового подільського побуту і звичаїв можна знайти в багатьох його творах, де фігурують назви

населених пунктів Поділля і Волині. Так, в оповіданні “Брегет” згадується Ружична, в оповіданнях “Жидовка” та “Прапорщик армейский” - Гусятин, в оповіданні “Миллионер” - Красилів, в оповіданні “Конокради” - Ярмолинці, в творах “Лазурные берега”, “Свадьба”, “Телеграфіст”, “Трус”, “Маріанна” - Волочиськ, в творах “Мой паспорт”, “Гад”, “Юнкера”, “Игрушка”, “Поєдинок”, “Яма” - Проскурів. Тут, на Поділлі, О.І. Купрін не здійснив військової кар’єри, але саме тут він став письменником.

Валентина Боневич,

*головний зберігач Хмельницького
обласного літературного музею*

Твори

1. *Купрін А.И.* Собрание сочинений. В 9-ти т./ Под ред. Н.Н. Акоповой. – М.: Худож. л-ра, 1970–1973.

Про О.І. Купріна

1. *Марценюк С.П., Пиріг П.В.* Поділля в житті і творчій спадщині О.І. Купріна // Хмельницькому – 500: Тези наук.-теорет. конф. – Хмельницький, 1991. – С. 154-155.

2. *Назаренко Є.* Проскурів очима Купріна // Поділ. вісті. – 2004. – 16 листоп.

3. *Міцінська Т.* Купрінська осінь у Проскурові // Поділ. вісті. – 2008. – 2 верес.

4. *Шевчук Л.* Поділля у творчій спадщині О.І. Купріна // Майбуття. – 2000. – № 14-15. – С. 3.

**45 років з часу створення
Хмельницького торговельно-економічного коледжу**

Якщо вищий навчальний заклад існує на освітянському ринку 10 років, то можна рахувати, що він працює стабільно, якщо працює 45 років, то це вік майже повної довіри. І саме такий вік має Хмельницький торговельно-економічний коледж Київського національного торговельно-економічного університету, що відкрив свої двері у вересні 1965 р.

Хмельницький торговельно-економічний коледж є державним закладом освіти першого рівня акредитації, який здійснює підготовку кадрів з економічних і торговельних спеціальностей, що найбільш користуються попитом на ринку праці.

Підготовка фахівців в коледжі здійснюється на підставі ліцензій, виданих Міністерством освіти і науки України.

Вже більше 10 років Хмельницький торговельно-економічний коледж входить в структуру Київського національного торговельно-економічного університету. Викладачі коледжу підвищують свій науково-професійний рівень шляхом стажування на відповідних кафедрах університету, беруть участь в міжнародних наукових та науково-методичних семінарах.

В рамках університетської структури набуває розвитку ступенева освіта. Це передбачає широкі можливості для задоволення потреб випускників, забезпечує гнучкість загальноосвітньої, професійної та наукової підготовки фахівців, поліпшення їх професійної мобільності на ринку праці.

Щорічно коледжем випускається близько 400 кваліфікованих фахівців, які користуються попитом на

підприємствах, організаціях та установах Хмельниччини. Після закінчення коледжу випускники отримують диплом молодшого спеціаліста державного зразка з грифом Київського національного торговельно-економічного університету. Випускники коледжу користуються пільгами при вступі до вищих навчальних закладів, а саме: Київського національного торговельно-економічного університету, Вінницького торговельно-економічного інституту, Чернівецького торговельно-економічного інституту.

Студенти отримують престижну економічну, торговельну, технологічну освіту, що користується найбільшим попитом на ринку праці.

Студенти отримують ґрунтовну теоретичну та практичну підготовку з обраного фаху, беруть участь у пошуковій та дослідницькій роботі з різних дисциплін, у проблемних гуртках, клубах за інтересами.

Виробниче навчання студентів займає третю частину годин від загальної їх кількості, і це дозволяє сформувати професійні навички та вміння молодшого спеціаліста.

Більшість дисциплін викладається із застосуванням сучасної комп'ютерної техніки, новітніх технічних засобів навчання.

Ніна Трішкіна,

директор коледжу, кандидат економічних наук,

Анатолій Сваричевський,

лауреат обласної премії імені Т.Г. Шевченка

Література

1. *Трішкіна Н.* Профорієнтація – справа важлива // Проскурів. – 2002. – 26 лип. – С. 10.

2. *Пріоритети Хмельницького торговельно-економічного коледжу КНТЕУ* // Проскурів. – 2008. – 14 лют. – С. 8.

3. *Трішкіна Н.І.* Один з найпрестижніших /Розмову з директором коледжу вів І. Бубен // *Українець*. – 2009. – № 1-2. – С. 27.

15 жовтня

120 років з дня народження Льва Мойсейовича Квітка

Квітко Лев Мойсейович народився 15 жовтня 1890 року в містечку Голосків (сьогодні село Голосків Летичівського району). Рано помели батьки, і хлопчик з 10 років почав працювати, змінював багато професій, займався самоосвітою. Вірші Лев Квітко почав писати з 12 років на мові їдиш.

В 1915 р. в Умані познайомився з Д. Бергельсоном, який ввів його в літературні кола. Дебютував у травні 1917 року в соціалістичній газеті “Дос фрає ворт” (“Вільне слово”). У тому ж році вийшла збірка Лева Квітка для дітей “Ліделех” (“Пісеньки”).

У 1917 р. Квітко оселився в Києві. Публікація його віршів у збірці “Ейгнс” (“Рідне”) висунула його (разом із Давидом Гофштейном та Перецем Маркішем) у трійку провідних поетів “київської групи”. Написана ним у жовтні 1918 р. поема “Ройтер штурем” («Червона буря») була опублікована у газеті “Дос ворт” (1918) та журналі “Багінен” (1919) і була першим твором на їдиш про Жовтневу революцію та дружбу народів. Проте у збірках “Тріт” (“Кроки”, 1919) та “Лірік. Гайся” (“Лірика. Дух”, 1921) поряд із юнацьким завзяттям сприйняття Жовтня звучали і тривожні нотки занепокоєння.

В середині 1921 року поет оселяється в Берліні, де вийшли його збірки “Грінгроз” (“Зелена трава”, 1922) і “1919” (1923), присвячена погромам в роки громадянської війни). Згодом переїхав до Гамбурга, де працював у радянському торговому представництві, друкуючи свої твори як в радянських (“Штром”, “Гейендік”), так і в західних (“Мілгройм”, “Цукунфт”) періодичних виданнях.

В Гамбурзі Л.Квітко вступив в компартію Німеччини і вів пропагандистську роботу серед робітників.

У 1925 р., побоюючись арешту, Квітко переїхав з Німеччини в СРСР, вступив у літературну асоціацію “Жовтень” і редколегію журналу “Ді ройте велт” (“Червоний світ”), в якому були надруковані його розповіді про життя в Гамбурзі “Ріограндер фел” (“Ріо-Грандське хутро”, 1926), автобіографічна повість “Лям ун Петрик” (“Лям і Петрик”, 1928-29) та інші твори. За один 1928 рік вийшло друком 17 книг Лева Квітка для дітей.

В 1931 р. Квітко вступив робітником на Харківський тракторний завод. Проте збірка “Ін трактор-цех” (“В тракторному цеху”, 1931) також не була схвалена “пролетарською” критикою.

Після ліквідації в 1932 р. літературних асоціацій Квітко зайняв місце в радянській єврейській літературі головним чином як дитячий поет.

З 1936 р. Лев Квітко жив у Москві. Його “Геклібене верк” (“Вибрані твори”, 1937) повною мірою відповідали вимогам соцреалізму.

В роки війни Лев Квітко був членом Єврейського антифашистського комітету і редколегії газети “Ейнікайт”. Його твори закликали до боротьби проти нацистів.

22 січня 1949 р. Квітко був заарештований, а 12 серпня 1952 р. – розстріляний разом з іншими відомими діячами єврейської культури. Посмертно реабілітований і визнаний невинним.

*Анна Міхесва,
молодший науковий співробітник
обласного літературного музею*

Твори

1. *Избранное: Стихи.* – М.: Худ. л-ра, 1978. – 397 с.
2. *Годи молодые.* – М.: Сов. писатель, 1968. – 191 с.

Про Л.М. Квітка

1. *Квітко Лев Мойсейович* // УРЕ. – К., 1980. – Т.5. – С. 87.
2. *Полянker Г.І. Квітко Лев Мойсейович* // Українська літературна енциклопедія: В 5-ти т. – К., 1990. – Т.2. – С. 442.
3. *Закоханий у життя ...*: 15 жовтня минула 110 річниця від дня народж. нашого земляка, відомого євр. поета Л.М. Квітка // Летичів. газ. – 2000. – 21 жовт.
4. *Лерман М. Лев Квітко. Хто він?* // Поділ. вісті. – 1999. – 16 листоп.

25 жовтня

95 років з дня народження Леоніда Сильвестровича Лупана

Леонід Сильвестрович Лупан народився 25 жовтня 1915 року в селі Нестерівці Дунаєвського району в сім'ї залізничника. Закінчив Дунаєвську семирічку у 1930 році, у

1933-му – Кам'янець-Подільський педагогічний технікум, звідки, як відмінника навчання, за направленням відрядили на філфак Київського національного університету імені Т.Г.Шевченка (1933-1937).

З дитячого віку Леонід Лупан захоплювався поезією. Писав й кореспонденції до місцевої та республіканської преси. З віршами виступав на сторінках центральних українських видань. Найчастіше друкувався в юнацькій пресі – журналах “Піонерія”, “Більшовиченята”, газеті “На зміну”. Написав поему “Кармалюк у фортеці” (1935) - про визвольну боротьбу українського народу проти поневолювачів.

Підготував до друку “Поезії” (1937), але книжка видрукувана не була: Леоніда Лупана того ж року безпідставно заарештували і кинули у гудагівські катівні. 16 січня 1944 року помер від важкої хвороби в госпіталі Каргопольського табору, що в Архангельській області Росії. Реабілітований у 1956 році.

Через десятиліття, через тюремні табори до нас дійшло 64 вірші Леоніда Лупана. Ще 37 року, згадує він у щоденниках, листах, багато їх конфісковано, знищено, втрачено. Створене Леонідом Лупаном в період з 1934 по 1941 рік, у віці від 19 до 25 літ, дає підстави вбачати в його особі майстра, рівного багатьом своїм сучасникам, що стали класиками української літератури.

Леоніду Лупану притаманне жанрове різноголосся. У його доробку, безумовно, переважають вірші, але є й поеми. Хвалою життя, землі, любові звучать рядки поеми “Дорога у вічність” (1941). Працював над поемою “Весілля” з життя циганів, планував широкопанорамний твір про подільських повстанців. Писав сонети, ронделі. До нас дійшов рондель “Стоїть матуся біля тину” (1935), пройнятий глибоким ліризмом вічного материнського чекання.

Є у Леоніда Лупана короткі віршовані замальовки-акварелі, віршовані казки, балади, колискові, що складають цикл дитячих творів. Починав цей цикл найвніми дитячими віршами, а закінчував зрілими творами для дітей.

Поезії Леоніда Лупана нині вивчають у школах на уроках літератури рідного краю. Відбуваються літературно-мистецькі заходи, присвячені творчості поета. У Нестерівцях в сільській школі, створено музей незабутнього митця.

*Анна Міхесва,
молодий науковий співробітник
обласного літературного музею*

Твори

1. *Дорога у вічність*. – Хмельницький, 1995. – 116 с.
2. *Кармалюк у фортеці; Колгоспна осінь; Ніч над Збручем; Дорога у вічність: [Поезії] // Зорі крізь ґрати: Вибр. вірші репрес. і замовчуваних поетів*. – Хмельницький, 1994. – С. 41-50.

Про Л.С. Лупана

1. *Леонід Лупан // Літератори Хмельниччини: Довід. обл. орг. Національної спілки письменників України*. – Хмельницький, 1997. – С. 8.
2. *Лупан Л.С. // Мацько В. Літературне Поділля*. – Хмельницький, 1991. – С. 44.
3. *Прокопчук В. Слово про поета // Лупан Л. Дорога у вічність*. – Хмельницький, 1995. – С. 4-30.
4. *Прокопчук Л.В., Ткач Т.Й. З порога смерті // Дунаївці: їх роль і місце в історії Поділля: Тези доп. респ. наук. конф.* – Дунаївці, 1993. – С. 136-137.

**100 років з дня народження
Кузьми Кіндратовича Гриба**

Гриб Кузьма Кіндратович народився 30 жовтня 1910 року в селі Верхівка Тростянецького району Вінницької області. Закінчив Вінницький педагогічний інститут (1932). В студентські роки писав вірші, оповідання, очолював вінницьку філію спілки письменників “Молодняк”. Навчався разом з майбутніми письменниками О. Левадою, М. Стельмахом.

Восени 1932 р. викладав українську й німецьку мови у Маниковецькому сільгосптехнікумі Деражнянського району. Навесні 1933 року – у Михампільській середній школі. У Маниківцях зустрів свою долю – Ніна Іванівна Пилип’як (Гриб) стала його дружиною, тут народилась 1933 року донечка, яку назвали Лесею. У Михамполі (нині Михайлівка Ярмолинецького району) за наклепницьким доносом прямо у школі К. Гриба заарештували, але йому вдалося втекти з-під варти. З приводу цього якийсь П. Лукашенко у “Вінницькій правді” 12 квітня 1934 року писав: “... в Михампільській “зразковій” школі група націоналістів на чолі з викладачем мови Грибом, впродовж довгого часу спрямовували роботу школи на рейки націоналізму, вели націоналістичну пропаганду, пропагували і підтримували антисемітизм. Бувший учитель Гриб лекції української мови пройняв націоналістичною пропагандою, подавав дітям твори Чупринки, Олеся, Хвильового”. Йому ще й закидали “гріх”, наче він занедбав навчання російської мови у школі. Все це було вигадкою, звичайно. Ніяким антисемітом К. Гриб не був, адже пізніше він прийняв у свою родину зятя-єврея. Але тоді були такі часи.

Письменник працював у Новоархангельську, у Липівці, де його 1938 року заарештували. Написав листа Г. Петровському і 1939 р. потрапив під амністію. Перед війною вчителює у Тальянському сільгосптехнікумі на Черкащині. 1 вересня 1941 року учні технікуму Захар Гоняний, Павло Харнюк, подружжя Ніна і Кузьма Гриб створили партизанський загін, який переріс у з'єднання, яким командував Верхов (прибране ім'я Гриба).

По війні К. Гриб був директором школи № 133 м. Києва. За сфабрикованою справою вчителя-інваліда (в роки війни травмовано дві ноги) К. Гриба 14 травня 1946 року репресовано. Покарання відбував у Мордовських таборах до жовтня 1955 року. Київським військовим судом 18 лютого 1956 року К. Гриба поновлено у правах, судимість знято. Він став членом Спілки письменників, вступив у партію. А в душі – ніс любов до України. Дружив із Б. Антоненком-Давидовичем, а М. Стельмах відійшов від колишнього однокурсника. Проте Олесь Гончар прихильно ставився до К. Гриба.

Тема прозових творів – діти в роки громадянської та Другої світової війни. Українськістю, демократизмом пройнятий роман “Чад”, редактором якого мені довелося бути. Ми приятелювали з К. Грибом. Даруючи книгу “Хоча лист і не дійшов” (К., 1990), він мене назвав своїм другом.

За вагомі творчі здобутки К. Гриб був нагороджений Почесною Грамотою Верховної Ради України (1991), йому присуджено премію імені Лесі Українки (1986). Мав численні бойові нагороди.

Помер письменник 23 березня 1997 року в Києві.

Віталій Мацько,
кандидат філологічних наук

1. *Мацько В.* Кузьма Гриб: Нарис життя і творчості. – Хмельницький, 1995. – 40 с.
2. *Мусієнко О.* Кузьма Гриб// “... З порога смерті ...”: Письменники України – жертви сталінських репресій. – Вип. перший. – К., 1991. – С.147-150.
3. *Збанацький Ю.* Кузьмі Грибу – 75 // Літ. Україна. – 1985. – 31 жовт.

30 жовтня

**75 років з дня народження
Володимира Марковича Корнєва**

Скульптор і живописець В.М. Корнєв народився 1935 року на хуторі Смелий, що на Луганщині. В одному з тамтешніх російських сіл з ласкавою назвою Трьохізбенка минуло його напівсирітське воєнне дитинство (мати померла у 1940 році, батько пішов на фронт в перші ж дні війни; йому судилося вижити й повернутись до своїх дітей). Під час окупації хлопчиком опікувався священник, й першим поштовхом до мистецької стежі стало перемальовування церковних образів.

Після війни було навчання в школі, до якої – 7 кілометрів пішки в будь-яку погоду. Потім – студії на скульптурному відділенні Луганського художнього училища, завершені з відзнакою у 1956 році, й одразу – вступ до Київського художнього інституту.

Після його закінчення 1962 року молодий скульптор приїхав працювати у Хмельницькій художньо-виробничій майстерні. Відтоді все його життя пов'язане з нашим містом. Тут він зустрів свою пару, народив з нею доньку; тепер має двох онук.

Творча біографія Володимира Марковича розпочалася ще в інституті, коли він, єдиний серед студентів-першокурсників, став учасником республіканської молодіжної виставки.

А у 1980-му році його полотно було включене до масштабної експозиції, що представляла в Японії живопис радянських художників.

В.Корнєв проявив себе і в царині релігійного малярства, в тому числі монументального. Він розписував Покровський собор у Хмельницькому, малював ікони для усіх місцевих храмів.

Проте найбільш вагомий внесок митця – у скульптурний літопис подільського краю. Понад 20 створених ним пам'ятників стоять в містах і селах Хмельниччини. Старожили обласного центру пам'ятають бюст Валерія Чкалова, який з'явився на початку 1970-х років перед кінотеатром, що пізніше отримав ім'я Шевченка. А в іншому кінотеатрі – „Планета” – і зараз можна побачити скульптурну роботу В.Корнєва – погруддя Олександра Довженка. В.М. Корнєв – член Національної спілки художників України. Нагороджений медаллю до 10-річчя цієї спілки та медаллю „За доблестный труд” (1970). Його твори зберігаються в Кам'янець-Подільському історичному музеї-заповіднику, в історико-культурному заповіднику „Межибіж”, в Хмельницькому обласному краєзнавчому музеї, а також в приватних колекціях Ізраїлю, Канади, Росії, Болгарії.

*Людмила Тимофеева,
заступник директора з наукової роботи
Хмельницького обласного художнього музею,
лауреат обласної премії ім. В.Розвадовського*

Про В.М. Корнєва

1. *Борисов О.* Йому підвладні гіпс і пензель // Проскурів. – 1993. – 14 лип.
2. *Висоцький В.* Осягаючи прекрасне // Рад. Поділля. – 1978. – 13 січ.
3. *Карась П.* Таке добром зігрите серце // Рад. Поділля. – 1980. – 13 серп.
4. *Крочек Я.* „Оксана” в Японії // Корчагінець. – 1980. – 3 квіт.
5. *Зельська Ю.С. та ін.* Твори художників Хмельницького про край і для краю / Ю.С. Зельська, Л.Ф. Рожко-Павленко, М.В. Федорова та ін. // Хмельницькому – 500: Тези наук.-теорет. конф. – Хмельницький, 1991. – С. 158-161.

12 листопада

70 років з дня народження Леоніда Мироновича Куцого

З юнацьких років повела доля-дорога Леоніда Куцого в краї далекі, від усього рідного – мови, традицій, культури – відірвані. Бо відомо, які шляхи людини військової, та ще в ті радянські часи – “Широка страна моя родная...” Тільки в сні і спогади приходило батьківське подвір'я у Великому Лазучині Теофіпольського району, де він народився 12 листопада 1940 року, де навчався у школі, обліковцем починав свій трудовий шлях. І коли приїздив у відпустку додому, всією душею набирив на спомини й на сні оті дорогі картини свого, рідного.

Понад сорок років життя віддав службі у війську Леонід Миронович. Закінчив Військово-політичну академію. У запас вийшов полковником повітряних сил. Останні роки у військовому строю провів у Вінниці. А це край не просто український – подільський, можна сказати, рідний. Й оте все,

здавалося б, далеке й напівзабуте, прокинулось у серці, запрагло нехай запізнілого, зате стрімкого росту. Слово материнське, душа українська, дотеп земляцький...

І Леонід Куций, мов той горіх із шкаралуші, вилущився із шорсткої військової шинелі й проріс на ниві слова. Та ще й слова влучного, шипливого, дотепного - почав писати гумор. З'явилися публікації в періодиці, побачили світ книги. Уже самі назви їхні досить промовисті: “Вуха без капелюха”, “Замакітрений макогін”, “Дебільний осел”, “Калікографія”, “Бараняча цидула” та інші. Став лауреатом Всеукраїнської літературно-мистецької премії ім. Степана Руданського, а кілька років тому вінничани прийняли нашого земляка до Національної спілки письменників України.

Підсумком творчої діяльності Леоніда Куцого в 1995-2005 роках стала книга вибраних творів “Персонажі без камуфляжів”, видана у Вінниці. Вона свідчить, що автор справді відбувся як письменник.

Леонід Куций у своїй творчості тяжіє до узагальнених, типових образів сучасності. Сатира і гумор письменника зриває з “героїв” наших днів їхні маскувальні камуфляжі, оголює суть, показує справжні обличчя й натури, аби ми таки впізнали їх, дали їм оцінку по заслугі.

Василь Горбатюк,

директор обласного літературного музею

Про Л.М. Куцого

1. *Леонід Куций* // Письменники України. Бібліогр. довід. – К., 2006. – С. 221.

13 листопада
70 років з часу відкриття
кінотеатру імені Чкалова
(з 1992 р. – імені Т.Г.Шевченка)

Кінотеатр ім. Леніна, що існував наприкінці 1920-х - початку 1930-х років, був занадто малим для зростаючого Проскурова, отож виникла потреба відкриття більшого кінотеатру. Спорудження нового спеціалізованого кінотеатру розпочалося в 1936 році. Це будівництво стало не лише найбільшим за всі попередні роки існування радянської влади в місті, але було навіть включено до республіканського плану розвитку народного господарства України. Урочисте відкриття кінотеатру намічалось на середину 1938 року, але... ударне будівництво перетворилося на довгобуд.

У липні 1938 року голова Раднаркому УРСР Д.Коротченко розіслав циркуляр у місцеві органи влади з вимогою проінформувати про стан справ на запланованих до введення в дію народногосподарських об'єктах. Голові прокурівської міськради Коржу нічого не залишалося, як повідомити у доповідній записці в Київ буквально наступне: "Кінотеатр на 500 місць. Під загрозою виконання урядової постанови про завершення будівництва в 1938 році. Причина – гостра нестача необхідних будівельних матеріалів і конструкцій, що пов'язано з мобілізацією всіх сил і засобів на спорудження особливо важливих державних об'єктів". От так і вийшло, що будували кінотеатр замість запланованих двох років майже п'ять.

Нарешті, 13 листопада 1940 року відбулося урочисте відкриття нового кінотеатру. На площі перед головним входом на святковий мітинг зібралися тисячі проскурівчан, грав оркестр, звучали палкі слова виступаючих. У цей же день

відбувся і перший кіносеанс – демонстрували нову комедію “Музична історія”. Важко передати як хвилювався перед прем'єрою весь колектив кінотеатру, а особливо – головний кіномеханік С.Секирін. Але все пройшло успішно.

Кінотеатр ім. Чкалова відразу став гордістю міста і по праву увійшов у число кращих на Україні. І це не дивно – просторий кінозал, фойє, бібліотека, музично-оркестровий зал, буфети, найсучасніша на той час апаратура, – все було до послуг відвідувачів. Додамо до того ж, що в архітектурному плані нова будівля прекрасно завершила формування тодішньої центральної площі Проскурова: перед кінотеатром височів пам'ятник В. Леніну (у 1970 р. його перенесли до радіозаводу), навпроти розташовувався будинок міськвиконкому (нині військкомат), поруч, через будинок – драмтеатр (нині Будинок культури), а з тильного боку кінотеатру розкинувся центральний парк культури та відпочинку.

Що цікаво, із моменту відкриття кінотеатр ім. Чкалова ніколи не змінював свого профілю. Навіть у роки німецько-фашистської окупації тут продовжували демонструвати кіно, щоправда, в основному для солдатів і офіцерів німецької армії.

Після війни, у 1949 році, у кінотеатрі ім. Чкалова обладнали малий зал, реконструювали і розширили великий. Згодом добудували малу апаратну, а 29 серпня 1964 року кінотеатр став широкоформатним. У його приміщенні, крім фільмів, постійно експонувалися різноманітні виставки, проходили зустрічі з кіноакторами і режисерами, проводилися лекторії. Особливо запам'ятався хмельничанам 25-річний ювілей кінотеатру, на святкування якого в 1965 році приїжджала дружина Валерія Чкалова – Ольга Еразьмівна.

Від 1992 року найбільший кінотеатр міста й області носить ім'я Тараса Григоровича Шевченка, й нині, технічно модернізований, переживає свою другу молодість.

В кінотеатрі проводяться кіно вечори та кінопрем'єри з переглядом кращих стрічок українського та зарубіжного виробництва, організація перегляду кращих дитячих та учбових фільмів учнями міста.

Наталія Семенюк,
директор кінотеатру,
член Союзу кінематографістів України

Література

1. *Мойсєєв В., Кульбаба Л.М.* Кіно і кінотеатри в місті Хмельницькому // Місто Хмельницький в контексті історії України: Матеріали наук. конф. – Хмельницький, 2006. – С. 141-145.

2. *Семенюк Н.* Повернемо собі відчуття дому / Розмову з директором кінотеатру ім. Т. Шевченка вів І. Грабович// Є!. – 2003. – 19 черв.

3. *Есюнин С.* Дом номер 40: [История кинотеатра]//Моя газ. +. – 2002. – № 24. – С. 5.

4. *Грабович І.* З кінотеатром ім. Т. Шевченка – у нове тисячоліття// Проскурів. – 2000. – 10 листоп. – С. 11.

21 листопада

100 років з дня народження Володимира Максимовича Перепелюка

На сході Кам'янець-Подільського району за сім кілометрів од міста розташоване старовинне село Боришківці. Славиться воно не тільки хліборобами, а й високо інтелектуальними людьми, серед яких академік, учений-філолог

Г. О. Костюк. У цьому ж селі 21 листопада 1910 року народився поет і кобзар Володимир Максимович Перепелюк. Він не мав за плечима вищої освіти, а проте володів музикальним слухом, мав природні здібності до художнього слова, до гри на гітарі, мандоліні, балалайці, кобзі.

Після закінчення Кам'янець-Подільської школи бібліотекарів (1934) В. М. Перепелюк працює завідувачим книгозбірнею Вороновицького сільськогосподарського технікуму. Як зазначає у своїх спогадах ювіляр, ця бібліотека й стала для нього своєрідним університетом.

Пам'ятним для нього став березень 1939 року, коли Україна широко відзначала 125-річчя з дня народження Т.Г. Шевченка. Саме тоді інститут фольклору та етнографії скликав Всеукраїнський з'їзд народних співців-кобзарів, делегатом якого був 29-річний подолянин. Дві тисячі глядачів заворожено слухали його пісню на слова Тараса Шевченка "Нема гірше, як в неволі". Після представницького форуму до Володимира Максимовича прийшло справжнє визнання. Його пісенну творчість високо оцінили авторитети Григорій Верьовка, Максим Рильський, Павло Тичина. Після кожного публічного виступу з'являлися схвальні рецензії у пресі. Але творчість перервала війна ...

І тільки коли 11 вересня 1943 року Г.Г. Верьовка створив державний український народний хор, тоді запросили нашого земляка солістом прославленого творчого колективу. Це сталося 1 квітня 1944 року. До цієї події В.М. Перепелюк готувався, бо прийшов не з пустими руками, а привіз із Поділля рукопис: "Дума про визволення України".

Своєю творчою наполегливою працею подолянин привернув до себе увагу державних діячів: відбувся урядовий

перегляд “Думи”. Твір схвалили і ввели до програми хору. Пісня “прожила” до 1951 року.

В. М. Перепелюк виконував багато пісень на слова Т. Шевченка, в його виконанні звучали й українські народні пісні. Він також написав “Повість про народний хор” (1970), брав участь у створенні колективної поеми “Слава Кобзареві”.

Після виходу на пенсію В. М. Перепелюк оселився в селі Вороновиця Вінницького району Вінницької області. Підготував до друку збірку оповідань “Чому плакав Лось?”.

У 2000 р. Володимира Максимовича не стало.

Віталій Мацько,

кандидат філологічних наук

Про В.М. Перепелюка

1. *Перепелюк В.М.* //УРЕ. – 2-е вид. – К., 1982. – Т.8. – С. 254.
2. *Перепелюк В.М.*// Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 450.
3. *Перепелюк Володимир Максимович*// Артисти, композитори, художники: (Бібліогр. покажч.). – Хмельницький, 1989. – С. 10.
4. *Перепелюк Володимир Максимович*// Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 54.
5. *Скрипник В.* “Нехай мене поховують запорозькі козаки ...”// Голос України. – 2000. – 11 лип. – С. 16.

**70 років з дня народження
Якова Мар'яновича Павловича**

Його життєвий шлях розпочався 1940 року в с. Моньки Красилівського р-ну. Матір померла в голодному сорок сьомому, залишивши четверо дітей, з яких Яків був наймолодшим. Тож після закінчення середньої школи подався до старших сестер на Луганщину, аби також працювати на шахті.

Військова служба привела хлопця в далеку Туркменію. Загалом в цій південній краї, що завжди згадуватиметься з любов'ю, минуло 12 років життя. Вони були заповнені роботою на сірчаній шахті та будовах, навчанням в Ашхабадському художньому училищі ім. Шота Руставелі (1963-1968), котре саме тоді організувало перший набір художників-оформлювачів.

Після його закінчення працював у Торговій палаті та Міністерстві побутового обслуговування Туркменії, займався прикладною та промисловою графікою, тобто створював товарні фірмові знаки, логотипи, упаковки тощо. Виконані ним етикетки вино-горілчаних виробів друкувалися тоді в Німеччині. З цими роботами Яків Мар'янович дебютував на профільних виставках в Ашхабаді, Ташкенті, Ризі, Ленінграді.

1971 року Павлович повернувся на рідне Поділля й почав працювати у Хмельницьких художньо-виробничих майстернях (1975-1985 – головний художник). Прагнення фахового вдосконалення спонукало до навчання на п'ятирічних Вищих курсах по проектуванню та дизайну при Центральній експериментальній студії Спілки художників СРСР (1980-1986). В той час митець у складі дизайнерської групи брав участь в розробці проекту реконструкції вулиці Ольги Кобилянської в

Чернівцях, у впорядкуванні Центрального Будинку художника на Кримській набережній в Москві.

В ріднім краю він є автором комплексного благоустрою меморіальних скверів воїнам Великої Вітчизняної війни у Хмельницькому, у селах Попівці та Давидківці Летичівського і Хмельницького районів, а також автором експозицій Шепетівського краєзнавчого музею, музеїв Миколи Островського у Берездові та Ізяславі.

Всього ним оформлено біля 30 музеїв, розроблено понад 300 фірмових знаків, логотипів та піктограм, десятки буклетів, плакатів, каталогів.

Окрім професійних якостей, в особистості Я. Павловича приваблює доброзичливість, щира відкритість до людей. Він не скупиться на добре слово щодо творчості інших художників; його перу належать десятки статей про митців Хмельниччини, опубліковані в місцевій пресі, адже Яків Мар'янович – член не лише Національної спілки художників України (1989), але й спілки журналістів (1995).

Виявом поваги з боку колег стало обрання Я.Павловича головою Хмельницької обласної організації Національної спілки художників України (1995-2000) та її відповідальним секретарем (2000-2005). У 2001 р. за творчу діяльність його нагороджено обласною премією ім. В. Розвадовського.

*Людмила Тимофєєва,
заступник директора з наукової роботи
Хмельницького обласного художнього музею,
лауреат обласної премії ім. В. Розвадовського*

Про Я.М. Павловича

1. Карась П. Осаяні миттєвості митця // Поділ. вісті. – 2000. – 14 груд.

2. *Голунський В.* Мовою метафор та символів // Проскурів. – 2000. – 29 груд. – С. 11.

3. *Павлов В.* Побут зі смаком // Перспектива. – 2004. – 21 трав.

120 років з дня народження Дмитра Івановича Бузька

Народився Дмитро Іванович Бузько 1890 року в м. Новомиргород Херсонської губернії (тепер - Кіровоградської області) в сім'ї священика. Батько пішов із життя, коли хлопчик мав лише сім років. Мати змушена була вчителювати в глухому селі на Миколаївщині. Там вийшла заміж за вчителя, і він став для пасинка справжнім другом і радником.

Хлопець, як син покійного священика мав змогу закінчити духовну школу й Одеську духовну семінарію безплатно й з пансіоном (бурсою). Під час навчання він захопився національними ідеями, вступив у боротьбу за волю українського народу. 1904 року ввійшов до учнівського революційного гуртка, а через рік, у жовтні 1905 року, взяв активну участь в організації Всеросійської спілки семінаристів та в учнівському страйку.

Придушення революції не зламало юнака: в гуртку партії соціал-революціонерів він працював на селі як пропагандист, переховував підпільну друкарню. 27 жовтня 1907 року Дмитра Бузька заарештувала поліція, і він на чотири з половиною роки потрапляє до в'язниці й каторги, а в липні 1911 року - на заслання в Іркутську губернію.

Перебуваючи в засланні, із мрією про втечу за кордон юнак вивчив англійську мову. І таки здійснив свою мету: вирвався із заслання, перетнув територію всієї країни, перейшов кордон й опинився в Німеччині. Далі шлях його проліг у

Швейцарію, Італію, Бельгію, Англію, Швецію і, нарешті, в Данію, де Бузько став студентом сільськогосподарського факультету Копенгагенського університету. А водночас працює в організації датської соціалістичної молоді, в гуртках революційної еміграції, вивчає німецьку, французьку, датську мови.

Після лютневої революції 1917 року в Росії Дмитро Бузько негайно їде в Петроград, стає членом Північного обкому партії лівих есерів із групи “Земля і воля”, а в липні обирається до виконкому селянських депутатів від Островського повіту Псковської губернії.

Наприкінці 1917 року Дмитро Бузько вирушає в Україну: спочатку партійним делегатом на фронт, потім в Одесу. В 1918 році виходить з партії і переїжджає до Києва, де вливається в боротьбу українського народу за власну державу. Його багатий досвід перебування в західних країнах, знання іноземних мов висувають його на дипломатичну роботу, а незабаром - на посаду аташе преси в дипломатичній місії Української Народної Республіки в Данії.

Однак уже влітку 1919 року Дмитро Бузько склав свої повноваження дипломата і повернувся в Україну. Якимсь чином він потрапив до рук особливого відділу XIV армії більшовицького війська і згодився на пропозицію органів ЧК знищити повстанський загін отамана Заболотного, що діяв на півдні України. Будучи уповноваженим Одеської губернської ЧК по Балтському повіту, Бузько увійшов у довір'я повстанського ватажка, заманив у пастку його і загін.

Після цих подій колишній юнак-революціонер, каторжанин, студент західноєвропейського університету, український дипломат, московський чекіст Дмитро Бузько опинився у Кам'янці-Подільському, асистентом кафедри

молочарства сільськогосподарського факультету Інституту народної освіти, завідуючим дослідною молочарнею.

У Кам'янці-Подільському починав письменницьку працю. Друкував свої твори в студентському журналі “Нова думка”, кам'янецькій повітовій газеті “Червоний шлях”.

Мабуть, саме в Кам'янці-Подільському народився й утілювався в життя задум повісті “Лісовий звір” - про свої ж “подвиги” по знищенню “банди” Заболотного. В 1923 році повість була надрукована журналом “Червоний шлях” (число 9), а наступного року побачила світ окремою книгою в державному видавництві України (ДВУ). Незабаром вийшов на екрани й однойменний кінофільм, створений за сценарієм Бузька. Щоправда, в тому ж Кам'янці-Подільському він мав негативні відгуки через надто пригодницький сюжет.

Автобіографічний характер мали й наступні книги Дмитра Бузька: романи “Чайка” (1929 рік), “Голяндія” (вперше надрукований у журналі “Нова генерація” (№№ 11, 12 за 1929 рік), повість “За ґратами” (1930). У цих творах прозаїк, попри динамічний розвиток подій, намагався психологічно розкривати своїх героїв, їхні ідейні шукання. Ймовірно, саме тому романи його піддавалися різким оцінкам тодішніх “марксистських” критиків.

Після нищівних ударів вульгаризаторів літератури Дмитро Бузько намагався якось підлаштуватися під вимоги тогочасної “критики”. Він пише повісті “Домни” (1930), “З тасежного краю” (1931), “Нащадки хоробрих” (1933), науково-фантастичний роман “Кришталевий край” (1935), повість для дітей “Ядвіга і Маланка - поліські партизанки” (1936), кіноповісті. Вже самі назви творів свідчать про напрям на виробництво, героїзм героїв, звісно ж, в ім'я соціалізму.

Працював деякий час на одеській кінофабриці, згодом переїхав до Харкова... Організаційно належав до групи футуристів "Нова генерація".

Незважаючи на свій давній зв'язок з чекістами, 20 жовтня 1937 року Дмитро Бузько був заарештований в Одесі і звинувачений у тому, що "в 1918-1920 рр. обіймав ряд посад у петлюрівських організаціях, був учасником націоналістичної організації, проводив контрреволюційну агітацію на зборах письменників...".

Уже через десять днів, 1 листопада, ухвалою трійки НКВС по Одеській області письменник Дмитро Бузько був засуджений до розстрілу. Вирок виконаний 14 листопада 1937 року.

*Василь Горбатюк,
директор обласного літературного музею*

Про Д.І. Бузька

1. *Мусієнко О.Г.* Бузько Дмитро Іванович//Енциклопедія Сучасної України. – К., 2004. – Т.3. – С. 554.

2. *Дмитро Бузько* // "... З порога смерті ...": Письменники України – жертви сталін. репресій. – К., 1991. – Вип. 1. – С. 80-82.

3. *Дорога у безсмертя пролягла*// Мацько В. Злотонить. – Кам'янець-Поділ., 1994. – С. 194-198.

Показчик персоналій

А

Абрамович С.Д. 19

Альтман М.Є. 17

Анищенко Л.Г. 14

Артеменко В.Т. 5

Астахов Л.С. 28

Атаман А.І. 26

Ашер О.М. 12

Б

Бабанський М.М. 23

Бабляк Д.Є. 25

Байдич В.Г. 25

Барг М.А. 16

Басистюк О.І. 22

Батюшков К.М. 20

Бахмат М.І. 7

Бачинський Д.Г. 29

Баюк П.К. 7

Бейдер Ю.В. 15

Бердичевський Миха-
Йосеф 22

Берега Ю.П. 17

Берлянд О.С. 24

Бессараба Л.П. 21, 55-57

Бегоулев Б.П. 27

Бідасюк П.Я. 12

Білецький І.В. 19

Білецький М.С. 6

Білоножко М.А. 30

Болюх Р.І. 12

Бондарчук А.П. 18

Боржієвський Ц.К. 29

Бубен І.О. 29

Бузько Д.І. 36, 83-86

Бурденюк А.Ф. 37

В

Вайнберг Д.В. 16

Василевський А.К. 14

Вержбицький Г.А. 8

Веславуцький Ц.В. 24

Вессельман С.Г. 18

Винокур І.І. 19

Вікторжевська З.В. 7

Войнаренко М.П. 20

Войціцький В.М. 8

Волошина В.П. 20

Волошина Н.Й. 6, 43-44

Г

Гай Г.М. 15

Газинський В.І. 14

Галешко Р.В. 29

Гамрецький Ю.М. 5

Ганапольський Є.М. 24

Герасименко В.Я. 21

Гловацький Я.Г. 35

Глушак А.С. 7

Голоскевич Г.К. 5, 40-43

Гольдфаден А. 21

Гонтарук М.І. 22
Горлецький Л.П. 32
Горшков С.Г. 10, 50-52

Грабко В.В. 10
Гребенюк Є.М. 12
Гриб К.К. 28, 70-72
Гринчишин А.В. 5
Гринчук М.М. 25
Гринькевич І.Ф. 29
Гришук Б.А. 14
Гришук В.К. 8
Гудзовський А.Н. 8
Гуменюк Н.П. 6
Гусаківський Ю.-Г. 35

Д

Дарманський М.М. 14, 52-55
Дем'янчук І.Л. 17
Дзвонковський В. 9
Димінський А.І. 7
Дідух А.П. 26
Дніпровський І. 12
Дорошенко В.О. 12

Є

Єзерський В.В. 15
Єневич Ф.Ф. 15

З

Збарський Б.І. 21
Зінкевич В.І. 16

І

Ігнащенко А.Ф. 8
Ісаєв А.І. 27

Ісорі – див. Хомайко–
Мацюк І. 11

К

Камбурова О.А. 20
Каневський К. 36
Кармалюк У.Я. 27
Кафенгауз Л.Б. 28
Качеровська Н.Н. 16
Квітко Л.М. 27, 65-67
Кирилюк В.Б. 6
Кицюк З.К. 9
Клепатський П.Г. 7
Кльоц М.О. 32
Коваль М.І. 24
Колесникова Н.І. 10
Коляновський А.М. 21
Корнєв В.М. 28, 72-74
Коссак-Щуцька С. 22
Котик В.О. 9
Кравчук В.О. 37
Кривоніс М. 35
Кріль С.О. 21
Кульбовський М.М. 30
Купрін О.І. 24, 60-62
Куций Л.М. 30, 74-75

Л

Лаврик С.С. 29
Липа Ю.І. 17
Ліпман Б.В. 10
Ліхтенштейн Є.І. 17
Лупан Л.С. 27, 67-69

Лур'є А.Я. 25
Лучицький І.В. 18

М

Мазурик Є.В. 31
Мазуркевич А.Й. 25
Маркіш П.Д. 31
Мельник С.І. 10
Мельник Ф.Г. 18
Лео Мол (Молодо-
жанин Л.Г.) 7
Морська М.І. 37

Н

Нестерук А.М. 30

О

Одуха А.З. 10
Олексієнко Б.М. 14
Омельчук Г.К. 8
Осліковський М.С. 23, 57-59
Осьмачка Т.С. 17

П

Павлович Я.М. 31, 81-83
Пакулько Н.Г. 22
Перепелиця О.П. 6
Перепелюк В.М. 30, 78-80
Подольнянин П.І. 23
Под'япольський В.І. 19
Пукас Н.Л. 6

Р

Радзівський В.О. 15
Радзівський М.І. 17
Рибчинська З.С. 9

Ройзман В.П. 13
Розвадовський В.К. 23
Розмарін З. 23
Ролле Й.Й. 25

С

Сабодан В.М. 31
Савіна М.Г. 25
Савчук Л.П. 26
Савчук П.М. 20
Сваричевський А.В. 8, 44-47
Свідзинський В.Ю. 27
Севець І.В. 21
Семенюк Є.В. 22
Сербін С.С. 9
Сергеев-Ценський С.М. 26
Сибіряков Л.М. 36
Симашкевич М.М. 20
Синчук В.Л. 13
Сирота Лео 16
Сімашкевич М.В. 36
Скиба М.Є. 5
Скорський М.А. 22
Смоленюк П.С. 18
Смолич Ю.К. 20
Смолій В.А. 5
Смоляк В.Є. 16
Собчук Г.С. 6
Соколенко Герась 11
Станіславський М.Д. 11
Старицький М.П. 31
Сумишин М.Ф. 15

Т

Ткаченко О.Я. 7

Трочун І.П. 37

Ф

Файфур В.В. 16

Фаренгольц Е.Ф. 36

Флаксемберг А.С. 24

Француз О.Й. 29

Франчук В.О. 24

Х

Хавронюк О.В. 11

Хмельницький Б. 35

Хмельницький С.З. 24

Хомайко-Мацюк І. 11

Хотовицький С.Х. 13

Хохол Ю.Ф. 27

Ш

Шахнюк В.П. 12

Швець В.І. 28

Швець У.Є. 18

Шевченко В.С. 22

Шевченко І.Д. – див.

Дніпровський І. 12

Шейковський К.В. 12

Шелепало О.Г. 15

Шимонович І.І. 30

Шмигельський Г.І. – див.

Соколенко Герась 11

Шреєр-Ткаченко А.Я. 37

Шумський М.О. 13

Щ

Щербина П.Ф. 10

Щур О.Т. 8

Я

Яблонський В.А. 31

Яворський В.І. 32

Яновський Ф.Г. 18

Ярецький В.В. 14

Зміст

Передмова	3
Знаменні і пам'ятні дати	4
Січень	5
Лютий	9
Березень	11
Квітень	14
Травень	16
Червень	18
Липень	19
Серпень	21
Вересень	23
Жовтень	26
Листопад	29
Грудень	31
У 2010 році виповнюється	33
Імена, події, факти	39
1 січня – 125 років з дня народження Григорія Костянтиновича Голоскевича	40
2 січня – 70 років з дня народження Ніли Йосипівни Волошиної	43
29 січня – 80 років з дня народження Анатолія Володимировича Сваричевського	44
січень – 50 років з часу створення хмельницького футбольного клубу «Динамо»	48

26 лютого – 100 років з дня народження Сергія Георгійовича Горшкова	50
1 квітня – 65 років з дня народження Миколи Миколайовича Дарманського	52
25 липня – 75 років з дня народження Леоніда Павловича Бессараби.....	55
2 вересня – 110 років з дня народження Миколи Сергійовича Осліковського	57
7 вересня – 140 років з дня народження Олександра Івановича Купріна	60
вересень – 45 років з часу створення Хмельницького торговельно-економічного коледжу	63
15 жовтня – 120 років з дня народження Льва Мойсейовича Квітка	65
25 жовтня – 95 років з дня народження Леоніда Сильвестровича Лупана	67
30 жовтня – 100 років з дня народження Кузьми Кіндратовича Гриба	70
30 жовтня – 75 років з дня народження Володимира Марковича Корнева	72
12 листопада – 70 років з дня народження Леоніда Мироновича Куцого	74
13 листопада – 70 років з часу відкриття кінотеатру імені Чкалова	76

21 листопада – 100 років з дня народження
Володимира Максимовича Перепелюка 78

15 грудня – 70 років з дня народження
Якова Мар'яновича Павловича 81

2010 – 100 років з дня народження
Дмитра Івановича Бузька 83

Показчик персоналій 87

**Календар
знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини
на 2010 рік**

Рекомендаційний бібліографічний довідник

Укладачі:
Мельник В. О.
Баваровська О.О.

Відповідальна за випуск:
Синиця Н.М.

Комп'ютерний набір, верстка:
Берлоус Ю.С.

Підписано до друку 9.10.2009 р. Формат 30×42/2.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографією. Тираж 2 00 пр.

90
9.

Віддруковано з готового оригінал-макета ПП Заколотним М.І.

П1033-2010